

Весілля у Діївці (збірка)

Валентин Чемерис

ВЕСІЛЛЯ У ДІЇВЦІ

А ТОМУ, ЩО БУЛИ ЄДИНІ...

Заліризована усмішка

... Іноді Адама кудись манило.

Голос, досі нечуваний, у його душі бринів — тихий, ласкавий, вабливий, тривожний... Таємничий такий, незбагнений... А що хоче той голос куди кличе-надить — піди розберися... Із жонатими чоловіками, які надто щасливі, таке зрідка буває. Адам же не в комуналці жив, а — в раю, тож і знаходило на бідолаху... У такі дні він робився сам не свій, безпричинно задумувався, часом допізна, з відчуженим виглядом блукав райськими садами, дивився на місяць уповні та все зітхав... зітхав... А чого зітхав, чого блукав та чого виглядав — і сам не знав.

Коли ж мокрий від нічної роси повертався до свого райського куреня, Єва насторожено зиркала на нього і сердито питала:

— Ну де ото до півночі пройенадив?

— Та-а... гуляв у саду.

— А чого це тебе, чоловіченьку, на природу почало тягти? — підозріло доскіпувалася Єва. — Чи ж, бува, не назнав яку?

— Ну, що ти говориш, Єво?.. — ледве стримувався чоловік. — У раю ж, крім тебе та мене, більше нікого й немає.

— Знаю я вас!.. — загадково говорила вона і його це страшенно дивувало: звідки вона знає чоловіків, адже він у неї перший і, взагалі, у всьому світі перший, експериментальний, можна б сказати. — Вам тільки волю дай!..

А сама в розпачі думала:

"Ой, назнав же когось!.. Бо чого б ото моціонив вечорами у саду та зітхав, на місяць уповні дивлячись?.."

І хоч вона достеменно відала, що крім неї немає жодної жінки у раю, але солодкий черв'ячок підозри в душі ворухився, і вона щовечора влаштовувала Адаму перші сімейні сцени: чому так пізно прийшов?.. Де був?.. З ким ходив?..

І все прискіпувалася, прискіпувалася...

— Та немає ж нікого в раю, — вкотре клявся чоловік.

— Немає, — згоджувалася, — але по твоїх очах бачу, що про неї думаєш.

Адам і справді про неї думав.

Про ту, якої ще й на світі не було.

І мариласть вона йому такою, яка б розуміла його і ніколи б не бурчала, що він пізно до куреня повертається, не доскіпувалася б, з ким він буває, не докоряла б, що відбився від сім'ї...

А Єва теж мріяла...

Про того, якого ще й на світі не було.

І марилося їй, що тільки б він розумів її душу і приходив би до сімейного вогнища рано, і допомагав би їй, беріг би її...

У такі хвилини вона ладна була кинути в лице Адамові тяжке звинувачення:

"Коли б не ти, то я знайшла б собі іншого і була б з ним щасливою!.."

Але вона вчасно згадувала, що інших чоловіків поки що немає, і тому мовчала.

І Адама тягло шпигнути її: "Авжеж, принца б ти собі заморського знайшла б!..", але принців тоді ще не було, і він мовчав.

Оскільки ж він мовчав, Єва поглядала на нього просвітленими очима і розчулено думала:

"Що б там не було, але мені повезло. Адже ж мені, тільки мені дістався перший у світі чоловік. І який він не є, а він у мене — єдиний!.."

У такі хвилини Адам теж поглядав на Єву просвітленими очима і зворушено думав:

"Що б там не було, але мені повезло. Бо тільки мені дісталася перша у світі жінка. І яка вона не є, але вона у мене — єдина".

І в пориві досі невідомого почуття, що вперше почало прокльовуватися у його серці, він якось вигукнув:

— Євочко!.. Світ обійди, а іншої такої, як ти, і не знайдеш!

І то була чистісінька правда, бо у всьому світі білому була лише одна жінка — його Єва. І Єва вірила Адаму.

І може, тому й пішов од них рід людський, бо Адам у Єви був єдиним, а Єва в Адама, повторюємо, теж єдиною була.

А ось ми, їхні далекі-предалекі діти, іноді з легкістю кажемо:

"Ну й що ж?.. Подумаєш, інші є!.." Інші й справді тепер є.

І тому, коли хтось та комусь шепоче: "Ти ж у мене єдина", ох, як важко буває тепер повірити у щирість такого шепотіння.

Але вірити треба.

Бо коли б та колись наш праотець Адам та не шепнув праматері нашій Єві, що вона у нього єдина, то хіба б ми з вами з'явилися у світі білому?..

ЯК СТАТИ ЩАСЛИВИМ

Вона стояла на третьому поверсі біля дверей своєї квартири і, розгублено кліпаючи довгими віями, щось безнадійно шукала у себе в сумочці.

— Це ж треба, га? — ніби дивувалась вона і розводила руками. — Немає-ає...

А він піднімався східцями на свій четвертий поверх. Побачивши симпатичну і таку самотню жінку біля зачинених дверей, він, як справжній чоловічина, відчув, що не може

байдуже пройти мимо.

— Пробачте, що трапилось? — підійшов він ближче і злегка вклонився. — Григорій Петрович, ваш сусід по будинку.

— Марія Іванівна, — відрекомендувалась вона тихо і, не підводячи голови, все ще порпалась у сумочці. — Це ж треба, га?

Від неї віяло свіжим морозом і ще якимись невловимими бентежними духами, пахощі яких Григорій Петрович востаннє чув ще в своїй далекій молодості.

— Загубила... — протягла вона ніяково і її гарне обличчя було по-дитячому безпомічним. — Ключик посіяла...

— У мене випадково зберігається кілька старих ключиків. Знаєте, маю таку звичку... збирати непотріб, — Григорій Петрович переступив з ноги на ногу. — Якщо, звичайно, не заперечуєте, то я...

Вона ледь насмішкувато зиркнула на нього.

— Що ж, сусіде, спробуйте підібрати ключик.

— Почекайте, я зараз...

Григорій Петрович зробив було кілька кроків по східцях і нерішуче зупинився.

— Пробачте... мені здається, що вам не зовсім зручно стояти у такий час під дверима. Дозвольте... еє... запросити вас на чашку кави. Крім того, ви підкажете мені, якої форми у вас був ключик.

Марія Іванівна трохи повагалась і згодилась. Щоправда, застерегла: "Але тільки на одну хвилину".

Вони піднялися на четвертий поверх і зайшли у квартиру.

— У вас — однокімнатна? — запитала Марія Іванівна, переступаючи поріг. — Ви — самотній?

— Самотній, — Григорій Петрович допоміг їй зняти шубку. — А ви?

— Теж... — зітхнула вона.

— Проходьте, прошу вас...

— У вас тепло, затишно... А я так замерзла.

— Зараз каву зготую.

Лишивши Марію Іванівну біля книжкових шаф ("Тут у мене бібліотека всесвітньої літератури. Двісті томів... Прецікава серія, прогляньте, будь ласка, я..."), Григорій Петрович ще досить прудко метнувся на кухню.

Розглядаючи солідні томи всесвітньої, Марія Іванівна разів зо три проказала про себе: "На щастя... На щастя... На щастя...", як на кухні з брязкотом падав посуд. Ба, навіть покришка з каструлі з пронизливим дзенькотом застрибала по підлозі і довго десь у кутку ображено дзвеніла...

— Ох, ці, мужчини! — Марія Іванівна не витримала і пішла на кухню. — Боже мій! Та чи у вас тут побоїще відбулося з череп'яним драконом?

— В... ви знаєте... — Григорій Петрович зовсім розгубився серед череп'я, — не посуд, а якісь літаючі тарілки...

— Ви, мужчини, може, і вмієте підбирати ключики, а ось на кухні... — І Марія

Іванівна рішуче відсторонила Григорія Петровича від газової плити. — Дозвольте мені показати...

Потім вони пили каву, сидячи у м'яких кріслах за маленьким столиком, над яким так затишно світився торшер-соня, і розмовляли наче давні знайомі. Виявилось, що Марія Іванівна вчителює, що перше заміжжя її склалось, на жаль, нещасливо і вона вже три роки, як одначка. Потім виявилось, що Григорій Петрович — старший інженер НДІ і що в нього теж невдало склалось перше подружнє життя і звідтоді — три роки — він одинак. А ще виявилось, що обоє вони вже три роки як мешкають у цьому будинку.

— Неймовірно, — не міг збагнути Григорій Петрович. — Три роки і незнайомі.

— Прямо дивно, — згоджувалась вона, відчуваючи, як зігріває її кава, і додавала своє улюблене:

— Це ж треба, га?

Потім виявилось, що Григорій Петрович всі ці три роки знав Марію Іванівну, але, як додав вибачливо: "В односторонньому порядку..."

Марія Іванівна, повагавшись, призналась, що і вона знала всі ці три роки Григорія Петровича.

— Тільки офіційно ми не були знайомими, бо я раніше не губила ключик...

Григорій Петрович спохватився.

— Вибачте, я ж обіцяв... Зараз, зараз...

Він метнувся на лоджію і приніс звідти невеликий ящикок — шухляду із старого столу — поставив його посеред кімнати і заходився перебирати різне залізяччя, інструменти та, час від часу показуючи ключики різних форм і розмірів, запитував:

— Не такий?.. А може, цей підійде, Маріє Іванівно?

Марія Іванівна, посміхаючись самими очима, заперечливо хитала головою.

— Ні, ні, не підійде. Шукайте ще, Григорію Петровичу. Кажуть, хто шукає, той завжди знаходить.

Але як Григорій Петрович не старався, а так і не зміг підібрати ключик.

— Який жаль... — зітхнула Марія Іванівна. — Через кілька хвилин розпочнеться перша серія "Іронії долі, або доброго здоров'я помившись". Я так хотіла подивитись цю комедію.

— У вас який телевізор?

— "Електрон".

— Уявіть, у мене теж "Електрон".

Григорій Петрович увімкнув свій телевізор, і Марія Іванівна сплеснула руками.

— О, як він у вас чудово працює! Що то значить мужські руки! А в мене то диктор двоїться, то зображення стрибає, то звук зникає.

Вони дивилися першу серію "Іронії долі..." і сміялися, як симпатичний москвич Женя в передноворічний день "перебрав" у лазні і помилково замість свого товариша полетів у Ленінград. Думаючи, що він у Москві, забрався в чужу квартиру (вулиця, номери будинку і квартири — все зійшлося) та як познайомився у тій квартирі з

симпатичною Надею, та як...

Марія Іванівна, дивлячись фільм, раз по раз сплескувала руками, сміялась і вигукувала:

— Це ж треба, га?

Оскільки на екрані герой і героїня пили шампанське, Григорій Петрович теж дістав пляшку шампанського і два кришталеві бокали.

— Я п'ю, Марійко... тобто, Маріє Іванівно, — підняв він бокал, — щоб знайшовся твій... тобто ваш ключик.

Марія Іванівна, пригублюючи іскристе напівсолодке вино, все ще дивувалась:

— І де ж я його загубила?.. А так хотілося подивитися ще й другу серію.

Дивились і другу серію.

Коли на екрані Надя, прилетівши літаком з Ленінграда у Москву, відкрила своїм ключем квартиру Жені і спинилась біля нього сонного, Марія Іванівна радо вигукнула:

— Знайшли одне одного!.. Це ж треба, га?

Та ось закінчилась і друга серія. Григорій Петрович опустився на коліна біля ящикка з одного боку, а Марія Іванівна з другого.

— Марійко... — у відчаї прошепотів Григорій Петрович — Мабуть, я не підберу до твоєї квартири ключика.

— І на що ти тільки здатний, Гришо? — Марія Іванівна покуйовдила вже трохи поріділу чуприну Григорія Петровича. — А я думала...

— Що ти, Марієчко, я постараюсь... постараюсь...

— І де ж я його загубила? — все ще дивувалась Марія Іванівна. — Зроду зі мною такого не було. Це ж треба, га?

Врешті-решт ключик таки знайшовся.

Щоправда, рівно через місяць.

І — уявіть собі — під Новий рік.

І — уявіть собі — якраз у той день, коли Григорій Петрович і Марія Іванівна, щасливі й вродисті, повернулися із ЗАГСу.

І де б ви думали, був ключик?

Та в сумочці Марії Іванівни.

Боже мій, до чого ж неуважні ці жінки! Це ж треба, га?

ТОВАРИШ ІЗ МІНІСТЕРСТВА

... От ви говорите, яка, мовляв, різниця, де працює товариш. Головне, аби він був вам справжнім товаришем, а посада його, мовляв, ніякої ролі не грає... Гм... Так то воно, звичайно, так... Це коли ваш товариш та займає посаду таку ж, як і ви. Чи приблизно таку. А коли він вище?.. А коли ваш товариш та працює, приміром, у міністерстві? Га?.. Як от в Анатолія Карповича, мого знайомого. Сам він завідує відділом в облуправлінні, а товариш його в столиці, в міністерстві. А познайомились вони, коли ще разом інженерами починали. От звідтоді як приїздить Анатолій

Карпович у службових справах до Києва, то неодмінно у свого товариша із міністерства зупиняється. Про готель той товариш і слухати не хоче: "Тільки, каже, у мене".

І ось трапилось так, що товариш той із міністерства теж прибув у відрядження. Тепер Анатолій Карпович про готель і слухати не хоче..." Тільки, — каже, — у мене будеш жити".

А в Анатолія Карповича, як на ту біду, сімейна ситуація була, як він казав, не зовсім здорова. Із дружиною саме розлучався. Вже кілька місяців із нею тільки й того, що під одним дахом жив. А спали вони у різних кімнатах, харчувалися теж нарізно. Більше того — не говорили між собою. Хіба коли там словом яким перекинуться і все.

І тут, уявляєте, товариш із такого відомства приїздить. Воно б, може, й нічого — у міністерствах, буває, теж розлучаються, але... Але треба вам сказати, що Анатолія Карповича та мали підвищувати. З ним навіть бесіду на цю тему проводили. Все, як кажуть, на мазі було. І тут приїздить товариш із міністерства. Побачить він, що Анатолій Карпович з дружиною — гир-гир, доповість міністру і — пиши пропало! Бо кого це підвищать, якщо в нього дома заледве чи не корида триває...

Тож Анатолій Карпович і просить свою дружину, бувшу, можна сказати, дружину: так, мовляв, і так, я вас дуже прошу... Давайте зіграємо роль зразкового подружжя. Я — люблячого чоловіка, а ви — такої ж дружини. А вона йому: грайте, досвід у вас чималий. Двадцять літ грали, каже, переді мною роль люблячого мужа... То продовжуйте і далі... Одне слово, домовились.

Ну, а щоб видимість сімейного благополуччя створити, знесли вони свої ліжка назад у спальню, поруч їх поставили, як і годиться. Весільне фото, розірване навпіл під час одного з боїв місцевого значення, назад докупи стулили (вона свою половинку дала, себе, тобто, а він свою — теж себе). Склеїли фото так, що й не запідозриш нічого, і на стіну на видному місці повісили. А на тім фото вони — тоді ще молоді — одне до одного голівки похиляли... Ідилія...

Ну, приїхав товариш із міністерства, милий такий, симпатичний чоловік, інтелігентний, вихований... Анатолій Карпович познайомив його з дружиною, за стіл сіли. Дружина ластівкою щебече, Анатолій Карпович зі свого боку соловейком витьохкує — благодать. Мир. Щастя. Благополуччя... Ну, посиділи вони, як і годиться при зустрічі, нагомонілися... Пора вже й спати. Гостя у залі вклали, а самі в спальню пішли. Дружина в халат закуталась і на ліжко під ковдру, а чоловік щось там на підлозі послав, теж ліг.

Мовчать, сопуть.

Вона й каже:

— Я довго не витримаю грати роль закоханої дружини. Я вас ненавиджу!..

А він їй так люб'язно:

— Я вас теж ненавиджу, але — тссс!.. Так треба. Потерпіть день чи два...

Ну, обмінялися вони ввічливими словечками, коли це чують — гість у залі встав... Як схопиться тут Анатолій Карпович, постіль свою під ліжко, а сам до дружини в ліжко, під спільну ковдру.

А вона як зашипить:

— К-куди ви лізете?! Ми з вами — чужі люди, щоб під однією ковдрою спати. Я вас, — шипить, — ненавиджу!

А він теж їй шипить:

— Чужі не чужі, а доведеться під однією ковдрою поспати ніч-другу. Не дай боже товариш якось замітить, що нарізно спимо — все пропало...

Правда, примусила вона його одягтися, Анатолій Карпович слухняно одягнувся і навіть галстук пов'язав. І ліг до неї під колишню спільну ковдру.

Отож сплять вони в однім ліжку ніч, другу, а товариш із міністерства гостює у них та гостює. Навіть у своє високопоставлене відомство не поспішає. Вдень він зайнятий, а на вечір до них повертається. А їм і далі доводиться грати роль люблячого подружжя. Вона, як і перше, ластівкою щебече: "Толя... Толічок... Дорогий мій...", він соловейком заливається: "Алла... Аллочка... Дорога моя..." Та одне одного в щічки — чмок-чмок... Як голубів пара. А усмішки... Що за зразково-медові усмішки квітли на їхніх райдужних обличчях! Хоч на показову виставку передових сімейств їх відправляй.

Гість ними не намилюється.

"Ах, — каже, — вам тільки позаздрити можна! У вас така любов. Двадцять літ живете разом, а наче вчора побралися. Наче у вас медовий місяць..."

І живе той товариш у них та живе. Справ у нього багато зібралося чи що? А вони й далі сплять удвох в однім ліжку. Правда, Анатолій Карпович галстука на ніч не зав'язує, а ще по якомусь там часі й одягатися перестав. І вона теж у халат більше не кутається..." Жарко, — каже, — під ковдрою та у халаті..." І так вони щебечуть тихо та мирно: "Толя... Толічок... Дорогий мій..." "Алла... Аллочка... Дорога моя..." Правда, вона застерігає його: "Це я тренуюсь, щоб із ролі не вийти". Він їй тією ж монетою віддячує...

Ну, грали вони свої ролі, грали та й — догралися. Знову зішлись. Прямо, як медовий місяць у них... Тільки гість їм уже почав заважати. А він, ніби відчув, що вже зайвий, за портфель і відкланюється... Зоставайтесь, мовляв, щасливі, я вже своє зробив, мушу відчалювати...

Отож поїхав гість, а вони — Анатолій та Алла — знову живуть собі та живуть. Глянути на них любо.

А ви кажете, що немає значення, де товариш працює. Гай-гай, що не говоріть, а дуже вигідно мати товариша із міністерства!

НАЙСПРАВЖНІСІНЬКИЙ РИЦАР

Антиісторична історія

Як свідчить одна маловідома хроніка маловідомого Августина Цікавого (том третій, стор. 389), у часи середньовіччя найпопулярнішим серед знатних рицарів був традиційний щорічний турнір "Ану ж бо, рицарі!.."

За умовами того турніру кожен претендент на перше місце (себто на звання

"найсправжнісінький рицар") мав викласти якусь одну, правдиву, але найдраматичнішу історію про те, як у найкритичнішій ситуації, коли вже, здавалося, не було та й не могло бути іншого виходу, його порятував рицарський обладунок.

Ось як переповідає Августин Цікавий про один із таких традиційних щорічних турнірів.

Виходить у коло хоробрий та знатний рицар, увесь закутий у залізо, і починає страшним голосом розказувати страшну історію про те, як в одній з гарячих битв на нього напало аж дванадцять чужинських рицарів.

І були ті чужинські велети з ніг до голови закуті в залізо.

І почалася нерівна битва одного проти дванадцяти. Завмерли слухачі... Завмерло журі...

І розказує рицар з усіма подробицями (ой, жахливими подробицями!), як дванадцять мечів рубали його з усіх боків і який страшний грім та дзенькіт стояли тоді на полі бою...

— І пощербили та поламали чужинські рицарі свої мечі об моє залізо і змушені були з ганьбою втікати геть!.. — гордо вигукнув претендент на перше місце. — От який у мене міцний-преміцний обладунок та як він мені врятував життя!

— Гм... — глибокодумно гмикнуло журі і додало всього лише одну фразу: — Як кажуть... буває...

Дзенькаючи важким обладунком, у коло виходить інший претендент, рицар заледве чи не двометрового зросту. Як ступає той велет, то аж земля під ним вгинається...

— Оце бога-атир!!! — захоплено вигукує журі. — Ну... викладайте нам страшну-престрашну історію, як вас урятував чи рятує в битвах обладунок.

— Значить, так... — починає рицар-велет, і його могутній бас рокоче з обладунка, наче з велетенської порожньої бочки. — У суботу моя ненаглядна половина та забагла, щоб я... Подумати тільки, — щоб я, рицар! — та повитрушував килимкові доріжки! Я й кажу їй: будучи знатним рицарем, я ще так низько не впав, щоб витрушувати пил з килимкових доріжок. Хоча чистоту в принципі люблю. І тут вона схопила ополоник і...

— Що, і-і?.. — враз зацікавилось журі.

— І-і... як лусне мене по спині, — розказує далі рицар страшну свою історію, — я аж захитався. Але, на щастя, на ногах устояв. Ополоник, звісно, розлетівся в друзки. Але — кріплюся. "Бий, — думаю, — бий... Обладунок витримає не один такий ополоник". І тут вона як закричить: "Понатягав на себе залізччя, що і вдарити ніяк!" Плюнула моя половина і пішла сама вибивати доріжки. А я подався у двір грати в доміно... От як мене здорово виручив у драматичній ситуації рицарський обладунок!

— О-о-о!.. — захоплено вигукнуло журі. — Це вже щось справді дуже цікаве!

І присудило тому велетню друге місце.

Аж тут виходить у коло наймолодший рицар Федя.

— Ну, розкажуй, як тебе у битвах рятує рицарський обладунок, — призапрошує його журі.

— За битви не скажу, а ось у трамваї здорово виручає, — з гідністю починає Федя.

— Натягнеш на себе обладунок, зайдеш у трамвай, сядеш і їдеш собі преспокійно. І не треба тобі нікому місця вступати. Бо сидиш ти в рицарському обладунку і не видно, хто ти під залізниччям: молодий чи старий. Думають пасажири: якщо сидить рицар і нікому — ні малому, ні старому — місця не вступає, то виходить, цей рицар уже сам дід... Що не кажіть, а здорово нас, рицарів відважних та знатних, виручає обладунок! — закінчив Федя свою розповідь.

— Перше місце! — захоплено вигукнуло журі. — Федя — найсправжнісінький рицар, котрий не губиться у будь-якій, бодай і найдраматичнішій ситуації.

СОНЦЕ ДЛЯ ТАТА

"Здрастуй, Бюро погоди!

Пише тобі учень 2 "а" класу Петя Чумак. Я вчуся тільки на "4" і "5". А з математики у мене одна лише трійка. Галина Михайлівна каже, що я можу і ще краще вчитися. Як захочу. А вона не знає, що я вже давно-давно захотів краще вчитися. Тільки математика не хоче, щоб я її краще вчив. У нас зараз канікули, а в третьому класі я буду вчитися тільки на саме п'ять. От побачиш!

А ще я люблю купатися. Тільки не у ванні, а в справжньому Дніпрі. А живемо ми біля самого-самого Дніпра. Отам, де село Лоцманка, наш масив. І Дніпро навіть з нашої лоджії видно. І видно, як по ньому плывуть білі-білі пароплави. Такі швидкі, як ті метелики. Мама каже, що то "Ракета" і ходить вона у місто Запоріжжя.

Але мама не пускає мене купатися. Бо я погано плаваю. А як я можу навчитися плавати, як дивлюся на Дніпро тільки з лоджії? А татові навіть у неділю ніколи. Він каже, що в нього дуже важливі діла. А мама сердиться. Дружки в тебе, каже, а не діла. А вчора мама вигукнула, що годі нам вдома сидіти, а татові до друзків ходити. А підемо всі у неділю на пляж. І будемо купатися в самому-самому Дніпрі.

Я ждав неділю і ось вона прийшла.. Я встав дуже рано і почав збиратися до Дніпра. Дістав маску, ласти і трубку. А потім надув крокодила Гену. Дув, дув, ледь із себе увесь дух не видув, а Генку надув здорово! Во, який пузатий став. Тепер на ньому і татові можна плавати. І я сказав татові, що він перший поплаває на крокодилі Гені. Навіть скільки захоче.

А мама дістала свій найкращий купальник. А тато нічого не дістав.

"Побачимо, — каже, — що сьогодні Бюро погоди заспіває!"

А я ще ніколи не чув, щоб Бюро погоди та співало. Співає тільки радіво. А сьогодні воно не співало, а сказало, що за даними Бюро погоди буде дощ. І нащо ти, Бюро, дало радіві такі дані? Хіба ти не знаєш, що у неділю треба робити сонце?

Ми не встигли піти на пляж, як пішов дощ. І ми zostалися вдома. Я випустив увесь свій дух з крокодила Гені. А татові стало дуже нудно, бо дощ ішов і йшов. І тато теж пішов. У буфет пиво пити..

А мама сиділа біля телевізора, дивилася кінокомедію і плакала. Вона плакала тихенько, щоб я не чув. А я чув... І сказав собі: як виросту і стану татом, то ніколи-

ніколи маму не буду у вихідний лишати саму вдома.

А повернувся тато аж вночі. Коли я спав. Тобто, я ще не спав насправжки, а тільки удавав, що сплю. І чув, як мама плакала, а тато кричав, що йому все набридло і що він піде од нас...

І все це ти, Бюро, винувате, бо дощ пустило. Я тебе дуже-дуже прошу, дороге Бюро: у неділю завжди роби сонце. І ми тоді будемо ходити до Дніпра. І тато буде з нами. І на моєму крокодилі Гені поплаває... Я йому аж на півдня крокодила Гену дам.

Так і скажи, Бюро погоди, по радіві: для тата Петі Чумака передаємо сьогодні сонце. Цілий-цілий день. А якщо ти, Бюро погоди, захочеш купатися, я й тобі дам крокодила Гену поплавати. Тільки не забудь про сонце для мого тата.

Жду твоєї гарної погоди. Петя Чумак".

ЗНАЙОМСТВО ПО ШЛЮБНОМУ ОГОЛОШЕННЮ

Ненаукова фантастика

Після того, як вона дала в газеті шлюбне оголошення ("Самотня інтелігентна жінка гарної зовнішності шукає інтелігентного супутника життя віком 45-48 літ"), минуло два тижні. Вона чекала, виглядала, вже й надію було втратила, що з'явиться він — інтелігентний супутник її життя — і ось... Перший гість. Перший і, може, останній. І вона поклала собі будь-що його втримати. Бо раптом це її доля? Та й допоки ж бути самотній?..

— Добрий вечір...

Вона дивилася на нього, приємно вражена, і не ховала свого задоволення. Він стояв перед нею злегка посміхаючись — високий, стрункий, елегантний. І на вроду привабливий. Обличчя з тонкими благородними рисами. Одягнений зі смаком. І тримається вільно та незалежно, без скромної соромливості чи скованості. Але й без пихи. Він — сама вишуканість, сама галантність.

— Я прийшов по вашому шлюбному оголошенню.

— А-а... Щось, пригадую, давала у газету. Зараз, скажу вам, не легко знайти інтелігентного і душевного супутника життя. Проходьте, прошу вас...

— Дякую, — легким пружним кроком пройшов він у світлицю.

— Сідайте, будь ласка.

— Дякую... — о, як він красиво й елегантно сів у крісло. І водночас ніби просто й скромно. І дивився на неї м'яко, доброзичливо. І їй здалося, що вона його знає давно-давно...

— Для мене це так... несподівано. Я, признатися, не чекала...

Та очі її говорили протилежне: чекала!

Вона сіла у крісло напроти нього, і на якусь мить запанувала мовчанка. Вона все ще була під враженням од зустрічі.

— Я не знаю, чи відповідаю вашим високим вимогам, — почав він рівним спокійним тоном, — але я готовий витримати найсуворіший іспит.

— Ах, це так несподівано, що я... Навіть не знаю з чого й почати.

Але вона добре знала з чого починати.

— Ви, сподіваюся, з вищою освітою?

— Так, у двох вузах я закінчив п'ять факультетів.

— О!.. — вихопилося в неї і їй стало на мить аж ніяково за свій єдиний вуз і єдиний факультет. — І коли ж ви встигли?

— Мій час завжди суворо розписаний по хвилинах, — стримано відповів він. — Як тоді, коли я вчився, так і тепер, коли я працюю... До речі, моя зарплата — 475 карбованців, — помовчавши, додав ніби між іншим: — Маю трикімнатну квартиру в центрі міста, дачу, машину. Залишається додати: алкогольних напоїв не вживаю, не палю, їм в міру і в їжі не перебірливий.

— Я переконана, що не в грошах і машині щастя, — мовила вона, старанно маскуючи голос, аби не видати, що задоволена і його зарплатою, і машиною. — Іноземними мовами, сподіваюсь, володієте?

— П'ятнадцятьма вільно і сімома зі словниками.

Він сидів рівно і гарно, без напруги чи хвилювання і злегка мружив красиві очі. Все у ньому було пропорційно, молодод, свіжо і сильно.

— Так, я регулярно займаюся спортом, — ніби вгадавши її думки, сказав він. — З трьох видів спорту маю звання майстра. Крім того, я люблю класичну музику і сам граю. Обожаю театр, оперу...

"Це мені сниться..." — подумала вона захоплено і сиділа боячись ворухнутися, бо здавалося, тільки вона ворухнеться, як він — це диво з див! — миттю щезне.

— Ви справляєте деяке... враження... — намагалася говорити спокійно і сухувато, аби не видати своєї радості. — Але все це... поезія... А сімейне життя, як відомо, складається також ще і з буденної прози.

— Для мене не існує прози життя. Я з однаковим задоволенням слухаю оперу в театрі і мию вдома підлогу чи перу у ванні.

— Ви-и?.. — вихопилося в неї надто голосно.

— Так. До всього ж я сам готую страви і не вважаю це за щось образливе. Моя майбутня дружина буде звільнена від кухні, ванни і всього іншого, що ви називаєте прозою життя.

"Боже мій, яке щастя!.. — подумала вона, все ще не вірячи почутому. — Ось він... ідеальний чоловік, мрія усіх жінок. І він уже мій... майже мій..."

Вона була така щаслива, що від повноти щастя їй захотілося навіть трохи пококетувати.

— Ах!... — манірно протягла вона. — Просто не віриться, що у вас немає бодай дрібного недоліка. Адже в кожного чоловіки обов'язково є якась вада. Чи в характері, чи у звичках.

— Я позбавлений недоліків, — просто, без хизування відповів він. — Це єдине, чого в мене немає. Адже я — робот.

— Тобто ви хотіли сказати, що вас звати Робер-том? — не збагнула вона.

— Ні, я не Роберт" а — робот, — все тим же рівним, добре поставленим голосом мовив гість. — Тільки робот не механічний, а — біологічний. Я — точна копія людини і не відрізняюсь від неї ні на йоту. Щоправда, справжньою людиною я все ж не можу стати.

— Чому?

— Хоча б тому, що в мене — завдяки закладеній програмі — немає недоліків і характер мій вивірений до мікрона. Я — ідеальний мужчина. Навіть зі знаком якості. А ідеальні бувають тільки роботи, а не справжні люди.

Вона хоч і знала, що біологічні роботи такі ж люди, як і всі, лишень штучного походження та більш досконалі, бо позбавлені тих чи інших вад справжніх людей, але якось не могла в те повірити, не могла те збагнути.

— Невже ви навіть голосу ніколи не підвищуєте?

— У мене голос запрограмований до певного тону.

— Гм... А нерви?

— Я позбавлений нервів і тому завжди стриманий, емоції ж мої тільки позитивні, настроїв завжди один і той же: спокійний і врівноважений.

— Н-ну... добре, — вона все ще шукала бодай крихітну тріщину в його зразковій броні. — А коли, скажімо, ваша майбутня супутниця буде нервувати?

На спокійному і вродливому обличчі не ворухнулася жодна рисочка.

— Це мені байдуже. На жіночі капризи чи примхи я відповідаю музикальним свистом.

Вона хотіла сказати: "Голубе, тобі доведеться зі мною все життя свистіти", але стрималась.

— Який ви... незвичайний.

— Я — серійного виробництва! — скромно сказав він. — Але в мені втілена віковична мрія жінок про зразкового чоловіка.

— Так, ви наша мрія, — згодилась вона, але говорити далі чомусь їй не хотілося.

Помовчали.

Хоча ще було тільки за полудень, але в кімнатах раптом почало хутко сутеніти.

Вона встала і підійшла до вікна. З-за Дніпра наповзали хмари, на обрії шугали бузкові блискавиці... Зненацька розкотисто, ніби над головою, трахнув грім, і вона тихо ойкнула... Він у кріслі навіть не ворухнувся.

"У нього ж немає нервів, — подумала вона розчаровано. — Хіба з таким чоловіком коли-небудь погиркаєш в смак?.."

За вікном залопотіло, пустився дружний рясний дощ, і на асфальті вмить з'явилися блискучі калюжі... Злива була теплою, бо діти зграйками бігали під дощем, стрибали через калюжі і — мокрі-мокрісінькі — верещали від задоволення!

— А ви дощ... любите?.. — запитала вона не обертаючись.

— Ні, я. не люблю, коли з неба ллється багато води.

— Гм... Ви, мабуть, простуджуєтесь?

— Я не знаю, що таке простуда і що таке взагалі хвороби, — відповів він і вмовк,

чекаючи її подальших запитань.

А вона на якусь мить забула про нього.

Дощ все лопотів і лопотів, сміялися й галасували мокрі діти в дворі, а за Дніпром, де вже виглянуло сонце, заграла веселка. І зненацька вона відчула, що їй теж хочеться побігати босій під оцим теплим літнім дощем.... І стрибати через калюжі. І бродити в калюжах. І щоб плаття на ній було мокрим і щоб липло до стегон, а волосся щоб прилипало до обличчя... А ще хотілося їй, щоб поруч неї бігав із закачаними холошами її чоловік... Ні, не ідеальний, а звичайний-звичайнісінький і без знань іноземних мов... Хай навіть із вадами, але щоб обов'язково з нервами.

І ще їй захотілося, щоб він... простудився. Ну, не дуже, а так... трохи... І щоб вона його вклала у постіль, а він щоб вередував... Так, злегка... А вона б напувала його од простуди чаєм з калиною і розказувала б йому казочку... Про ідеального чоловіка без єдиної — боже мій, який жах! — без єдиної вади. І вони б сміялися удвох. І вона б казала йому:

"Правда ж, що це неймовірно: ідеальний чоловік?.."

"Міф, — згодився б він. — Всі ми звичайні, прості. Земні".

А напоївши чаєм, вона б закутала його в теплу ковдру сіла б поруч на ліжку і питалася б: "Ну як?.. Тобі вже краще?.."

— А може, ви все ж таки простуджуєтесь? — як і перше не обертаючись, запитала вона і в голосі її прозвучала ледь прихована досада.

— Ні, — твердо відповів він. — Це просто неможливо.

— Який жаль... — зітхнула вона. І повільно оглянулась.

У кімнаті нікого не було.

Не було і його — ідеального, вимріяного, незвичайного.

Та бог із ним, гірше, що немає і звичайного, земного.

Бодай і з вадами.

— Який жаль, — повторила вона і задумалась... А за вікном все лопотів і лопотів рясний дощ і все так же дзвінко галасували на дощі діти... їй було вже за сорок, але їй ще так хотілося босій побігати під дощем...

ВЕСІЛЛЯ У ДІЇВЦІ

"Шановна тов. редакція!

Звертається до тебе у дуже терміновій справі колишній жених Устин Галаганський, він же поки що єдиний претендент на високий пост законного чоловіка вельмишановної Аглаїди Швидкої, котра мешкає у населеному пункті під назвою Діївка, по вулиці Кам'яній у власному мурованому будинку із семи кімнат.

Що я можу сказати про себе? Якщо, звичайно, самокритично, якщо поклавши руку на серце, то тільки позитивне. Адже ще будучи, як у народі кажуть, парубком, або ж каваліром, я всіх глибоко вражав солідною поведінкою і гуманним ставленням до дівчат. Піднявшись вище і ставши з каваліра женихом, я не загордився, як декотрі, а

продовжував і далі всіх вражати англійською джентельменністю, або по-нашому, попростому, різними там культурними викрутасами.

Завдяки своїй нерозбещеній цноті й зразковій скромності я зумів дійти — хоч це було й нелегко! — аж до самого весільного акту.

Але безвідповідальна халатність деяких недбайливих працівників нашої електромережі привела мене до фіаско.

Врочистий ритуал, що називається весіллям, здійснювався у батьків вельмишановної Аглаїди.

Коли гості випили по чарці, то, як і годиться у даній ситуації, почали кричати, що їм — "гірко"!

Оскільки я ще раніше встиг познайомитись на практиці з хвилюючим процесом цілування, а сам шлюбний ритуал здійснював уже втретє, то я з гідністю встав, щоб достойно виконати замовлення гостей, як раптом у цей найвідповідальніший момент починають гаснути лампочки. Спершу вони почервоніли, потім пожовтіли, а тоді враз стало так темно за весільним столом, що один з гостей вирішив скористатися темним моментом і випити на дурняк ще одну, зайву, не запрограмовану чарку.

Я вже здійснив підготовку до здійснення акту цілування (себто витер губи), як моя майбутня теща крикнула:

— Просимо молодих трохи зачекати, я зараз свічку принесу. У нас світло частенько гасне і буває, що надовго.

Але я вирішив не чекати свічок, а почати здійснювати свій обов'язок у півночі. І ось в розпалі процесу цілування з'являється моя майбутня теща із запаленими свічками і виявляється... Виявляється, що загалом я цілую достойно, але цілую не свою законну наречену, хазяйку будинку, а одну гостю, котра, на превеликий жаль, не змогла мені в той драматичний момент сказати, хто вона така. Щоправда, я відчув пручання під час хвилюючого акту цілування і навіть стусани під свої ребра, але сприйняв їх за вияв скромності своєї нареченої і продовжував далі виконувати покладену на мене місію.

— Ах, ось ти який... г-голубчику?! — закричала моя майбутня теща. — Не встигло світло погаснути, як уже до іншої? А такий же поважний на вигляд та лисий, а бач... Вибрала ти собі, дочко, меткого женишка!

Я тоді солідно встав, відкланявся і кажу з благородним тремтінням у голосі:

— Як ви смієте, моя майбутня тов. тещо, так перекручувати мої найчистіші наміри? Хіба я винуватий, що у вас гасне світло? А в мене, може, сліпота куряча! Може, я взагалі нічого у півночі не бачу!

— Ха!.. У нього куряча сліпота!.. — єхидно мовила теща. — Сліпий, а чомусь не кинувся цілувати бабу Веклу, що оно сидить і спить, а облапошив молоду гостю!

— Та при чім тут молода? — кажу я обурено. — Хоч ваша дочка й стара, але я тільки її люблю і женюсь зараз на ній не заради вашої домини із семи кімнат, а заради благородного чувства!

— Ах, так я... стара?! — схоплюється тут вельмишановна моя тов. наречена. — Ну, я тобі зараз... зараз покажу, хто старий!

Показати вона нічого не встигла, бо до мене з кухонним ножем кинувся нервовий чоловік тієї гості, котру я в п'їтмі поцілував. У результаті такої наглої агресії я змушений був відступити із Діївки аж у Дніпропетровськ...

Отож, зважаючи на вищесказане, я і прошу тебе, шановна тов. редакція, провести на сторінках своєї газети гостру і принципову дискусію на животрепетну тему: "Чи кохаю я тов. Аглаїду Швидку?" Певний, що більшість читачів відповість на це запитання тільки позитивно. А тому прошу тебе, тов. редакція, після дискусії примусити мою колишню тов. наречену Аглаїду Швидку дограти перерване весілля і цілком добровільно стати моєю законною жоною. Прошу прискорити процес догравання весілля, оскільки мене виселяють з гуртожитку, як такого, що ніде не працює, а жити мені нігде.

Устин Галаганський, бувший зразковий жених тов. Аглаїди Швидкої, бувшої моєї діївської нареченої".

"Вельмишановний Устин Галаганський, колишній зразковий жених тов. Аглаїди Швидкої!

Щодо гадання "Чи кохаєте ви тов. Аглаїду Швидку?" нічого певного не можемо вам пообіцяти, адже всі наші читачі зараз зайняті попередніми дискусіями, а ворожки поки що у нашому штаті немає.

Ми, звичайно, співчуваємо вам, але возвести вас у ранг законного чоловіка тов. Аглаїди Швидкої теж не можемо, бо наш спеціаліст по перерваних весіллях зараз дуже зайнятий (у нього самого щось не клеїться з весіллям).

Одне можемо певно сказати: ви, Устин Галаганський, сам і винуватий. Усім відомо, що в Діївці кепсько з освітленням, там частенько падає електронапруга або й зовсім гасне світло, то що вас понесло в ту Діївку шукати собі наречену? Хіба у нас мало інших населених пунктів, де ніби нормально горять лампочки і де аж ніяк не можна переплутати наречену та ще власницю будинку із семи кімнат з якоюсь весільною гостею (та ще й заміжньою)!

Отож пропонуємо вам на вибір кілька населених пунктів з хорошим електроосвітленням, а саме: Сухачівка, Кайдаки, платформа № 167. Вибирайте у будь-якому з них підходящу тов. наречену з власним будинком і преспокійно здійснюйте хвилюючий і врочистий акт цілування".

СНІГОВА СЛІПОТА

У трамвай зайшла, як на п'єдестал піднялася.

Струнка, неприступна, горда.

Наче з бронзи вилита. І вилита добрим майстром у класичній формі. Волосся — кольору стиглої соломи — по плечах розсипалося.

Чорні окуляри.

Моднючі джинси, хіппові джинси.

Туфлі в блискучих пряжках, на товстелезній підошві, без п'яток. Оті, що — "ні кроку назад".

Зайшла і ніби засліпила старенький торохтливий трамвай.

— Лю-юбко-о?! — почулося невпевнене і здивоване одночас. — Ти це чи не ти?

До красуні модної одна з пасажирок підійшла — чорненька, скромненька. Невиразна.

— Ти, питаю, чи не ти?..

Білявка красивим жестом окуляри зняла..

— А-а... Марія... — і з усіх сил намагалася вдати, що рада зустрічі. — Привіт!.. Як кажуть: скільки літ...

— Давненько не бачилися...

Уважно розглядали одна одну.

Білявка гордовито посміхалася, виставляючи всю себе на показ: на!.. дивись!.. заздрь!..

Чорненька відчула, що програє в порівнянні з нею — білявкою, але виду не подала. Тільки нервово осмикнула своє простеньке ситцеве платтячко.

— Звідки їдеш? — машинально запитала.

— Від спекуля, — хизувалась білявка. — Дістала в нього диск "Боні М". Півсотні здер.

— За одну лише пластинку? — здивувалась чорненька.

— Так моднюща ж!

Помовчали.

— Ну, а як живеш... взагалі? — запитала чорненька, аби не мовчати далі.

— Хіба не бачиш? — мружила гарні очі білявка і дивилась на знайому з відтінком поблажливості.

— Бачу... — зітхнула чорненька. — Все хіппуєш. Джинсики на тобі, скажу...

— Фірмові, — гордо сказала білявка. — "Супер лайф".

— Де ж це ти їх відхопила?

— Ха!.. У спекуля. 250 відвалила.

— Дорого... — чорнявка знову зітхнула. — П'ять гарних платтів за такі гроші можна купити. А то і всі шість.

— Кого зараз здивуєш банальним платтям? А що дорого, то... Мода, як відомо, вимагає жертв.

— Гм... — чорнявка вперше на білявку іронічно глянула. — І хто ж це гроші пожертвував?

— Чоловік.

— І ото... дав? — недовірливо чорнявка. — Я із свого не видавила б такої суми.

— Уміти треба. Якщо хочеш, можу поділитися досвідом, — пирхнула білявка. — Я спершу наївно насідала на нього — пестощами брала, сльозами, навіть погрозами... А він — і слухати не хотів. "Обійдешся, — каже, — без штанів". Це джинси для нього штани! Мене зло взяло. Невже, думаю, не видавлю з тебе, скупердя, хіппові джинси?..

Не на ту напав!.. Виникла в мене одна задумка. Почекай, думаю, я тобі влаштую!.. І влаштувала. Підмовила одну знайому. Катериною її звати... "Ти, кажу, Катько, любиш хохми розігравати. Давай видавимо з мого жмикрута джинси!" Розказую їй що та як... Кинься, кажу, моєму чоловікові на шию, поцілуй його, а я вас застукаю. І влаштую йому пречудовий скандальчик... Катька, дівка весела, любить придурюватись, то й згодилась. Я, каже, так поцілую твого чоловіченька, що видавиш з нього все, що захочеш. Хоч і кожушину, не те, що якісь там штани.

— Ви що... серйозно? — скинула брови чорнявка.

— Як по сценарію вийшло, — задоволено білявка. — Катерина йому на шию кинулась, він отетерів... А вона як поцілує його, а тут я... "А-а... цілуєтесь?! — на увесь квартал. — Ось ти який, г-голубчику?! Та я зараз же в завком біжу, хай усі знають у тресті, який ти..." Ну, як пишуть: і те де, і те пе...

— І-і, що? Дав гроші?

— Де він міг дітися, як я за жабри його взяла, — білявка ляснула себе по задньому місцю. — Бачиш, бирка. Хіппові. Аби уникнути скандалу та щоб я на місце його роботи не пішла, відвалив двісті п'ятдесят. Напозичав у своїх співробітників.

— Здорово! — з погано прихованим глузом протягла чорнявка.

Білявка промовчала і на її вродливому смаглявому обличчі враз почала танути весела безтурботність.

— Здорово, та не дуже, — по хвилі озвалась вона вже іншим, наче аж ображеним голосом. — Катька перестаралася... А ще подруга називається!..

— Та що таке?

— Перебіг він до неї.

— Чоловік? — вражено чорнявка.

— Ну...

— Овва!..

— Я від Катерини такого свинства не чекала! — сердито білявка. — Просила ж її: поцілуй його як-небудь... Для хохми... А вона... Та й від нього такого вибрику не чекала. Був же тихий, скромний, на чужих жінок і не дивився. А Катька як поцілувала його, то й голову втратив. І що він у ній такого знайшов? Сіренька, як перепілка, а бач... Перебіг. І вона, безсовісна, чужого чоловіка прийняла, пригріла...

— Що поробиш, — мовби співчутливо чорнявка, а в самої очі так і сяють. — Сама казала: мода вимагає жертв.

— Та ти що? — аж верескнула нервово білявка. — Співчуття мені висловлюєш?.. Думаєш, я за ним помираю? Сохну? Ха!.. Було за ким! Та я таких з десятків знайду!.. Та я...

І кwapно чорні окуляри наділа.

— З очима щось... ріже, — винувато пояснила, хоч чорнявка й не питала її. — Наче снігова сліпота. Як ото в альпіністів буває. Так мені лікар пояснив. Од усього яскравого сліпну.

— І правда, — сказала чорнявка.

І, не попрощавшись, на зупинці з трамваю вийшла...

П'ЯТЬ ДРУЖИН СТЕПАНА КРИМЧЕНКА

О сьомій вечора прийшла дружина з роботи. Як завжди, бідончик свіжого пивка принесла. Такий симпатичний бідончик, голубими квіточками обмальований. Шкода тільки, що малий. На три літри. Степан лише раз до нього приклався, а вже й дно... Та все одно після бідончика відчув у собі стільки енергії, що аж захотілося щось таке... мм... незвичайне здійснити. Відкриття яке зробити... Щоб про нього — Степана Кримченка — так усі й заговорили.

— Чуєш?.. — хотів було з дружиною поговорити, але, як не силкувався, проте далі отого "чуєш" не пішло. Не знайшов інтересної теми для інтелігентної бесіди. Та й про віщо з дружиною говорити, як живуть вони вже більше року — все вже вона йому виказала. І він, звичайно, їй.

Вийшов на лоджію, сигарету запалив. Новий приплив у собі незвичайних сил відчув... Ех!.. Не розуміють його, а він би таке утнув!.. Він би показав, хто такий Степан Кримченко!.. Він би... Але не придумавши нічого підходящого для виявлення своїх творчих можливостей, спересердя швиргонув недопалок на клумбу, повернувся в кімнату і ліг на диван.

"Ладно, — подумав, аби себе заспокоїти, — сьогодні посплю, а завтра вже той... архімедити почну".

І відразу ж заснув, сповнений рішучості чимось здивувати людство. І приснився йому дивний сон: буцімто він уже не Степан Кримченко, а — хан кримський. І дружина у нього тепер не одна, а цілих п'ять.

Спершу Степан аж злякався: навіщо йому стільки дружин?.. З однією немає про що говорити, а то — п'ять... Але згадав, що віднині він хан, і трохи заспокоївся.

Став він зі своїм гаремом знайомитись. Перша його дружина виявилась офіціанткою ресторана.

"Ти диви-и... — подумав вражено, — здорово! За її чайові щодня питиму. Та й у ресторані жінка окремий кабінетик для мене і моїх друзків відведе... Задарма ще й напоїть. Райська житуха!"

Друга виявилась водієм таксі.

"Гм, не те, але... Але згодиться. Принаймні, буде мене і моїх друзків задарма в ресторан возити".

Третя виявилась зав. промтоварною базою.

"Щоб одягала мене у все моднюще та імпортне, — велів їй Степан. — А дещо можна й наліво продати. Свіжа копійка не зайва".

І до четвертої підходить.

А та — на рибозаводі працює.

"Ладно, — махнув він рукою, — носи побільше тараньки. Я на похмілля пивко люблю, таранька згодиться".

І до п'ятої.

"А ти де вкалуєш?"

"В пологовім будинку", — одказує п'ята.

"Гм... Яку ти шабашку носитимеш?"

"Я тобі, Стьопочко, — одказує вона, — щовечора буду по дитиночці приносити. Їх у нас багато..."

"Та ти що... чокнута? Навіщо мені така шабашка? Хіба з дітьми поживеш у своє задоволення?" — крикнув Степан і проснувся.

— Ху-ух!.. — ледве дух перевів. — І приснитися ж отаке! П'ять дружин!.. Чотири б, воно б ще куди не йшло: ресторан, таксі, промбаза, рибозавод і... І досить А діти вже й ні до чого...

Перевернувся на другий бік. Біля нього спала дружина. Одна, єдина...

"Да-а... — розчаровано подумав Степан. — З однією не розмахнешся на шикарную життя".

— І допоки ж ти, Стьопо, битимеш байдики? — раптом озвалася у пітьмі дружина і тяжко зітхнула. — Все райське місце шукаєш, а я — годуй тебе.

— Найшла про що серед ночі пасталакати! — аж образився Степан. — У ханів он по п'ять жінок було. Скільки шабашки їм носили і, між іншим, не дорікали, що хани ніде не вкалують. А ти... Всього-на-всього на якомусь там пивзаводі, а вже й ночами почала пиляти. Подумаєш, бідончик пива принесе! Чи й не шабашка. Хан би, приміром, з такою і жити не став! А я — терплю. Мучуся, хоч ти мені навіть ночами спати, не даєш!

Дружина зітхнула, промовчала.

— Слухай, — раптом схопився Степан і сів на ліжку. — У мене ідея. А чому б тобі за сумісництвом не влаштуватися ще й на рибозаводі? До пивка б і тараньку носила — зажив би з тобою, як хан.

ДРУГИЙ ТАЙМ

Йшла дівчина вулицею, спідниченькою — хвиць-хвиць, каблучками — стук-стук... Довгоноге таке, а горде — не підступишся. А на грудях — коса руса, а в очах... очах... Ох, . краще не питаєте автора, що буває в очах дівчини у пору її юного розквіту.

Йшла не сама, а — з транзистором^[1].

Йшла, транзистором — хить-хить.

А по транзистору якраз транслявався футбольний матч.

Коментатор увійшов у такий раж, що здавалося, ще мить і з транзистора вискочить.

— Чудова комбінація!.. Відмінна!.. Центрфорвард робить прорив лівим краєм... Обходить захисника... Яка швидкість!.. Яка швидкість!.. Виходить один на один з воротарем... Трибуни завмерли... Удар!.. Го-о-ол!!! Який удар!!! Який удар!!! Це сталося за чотири хвилини до кінця першого тайму. Рахунок один нуль на користь...

І все потонуло у ревищі стадіону...

А дівчина собі йде, спідниченькою — хвиць-хвиць, каблучками — стук-стук,

транзистором — хить-хить.

І тут до дівчини... вибачаюсь, до транзистора "VEF-201" підбіг один... Як спраглий до води.

— Пробачте, кому забили?..

А вона і не глянула на нього.

Із висоти своїх дев'ятнадцяти насмішкувато кинула:

— Кому треба, тому й забили.

І далі йде, спідниченькою... (див. попередні фрази), а він за нею біжить, до транзистора так і липне.

— Іде не спішна, позиційна гра, — вже спокійніше коментує охриплий коментатор. — Гості переходять в глуху оборону... Жаль... Найкраща оборона — це атака. Чим гостріша атака, тим надійніша оборона.

— Пробачте... хто грає?

— А мені все одно хто.

Він на неї поглянув.

— А мені — не все одно... Дозвольте, я допоможу вам нести цю музику...

І за руку її взяв. А вона його — лясь!

— ... порушення правил!.. — загаласував коментатор. — Арбітр виносить застереження, щоб грали коректніше.

— Чули?.. — пирхнула вона.

— Не глухий... — буркнув він. — Я тільки хотів...

— Удар із штрафної! — перебив його коментатор. — Гол?.. Ні, у штангу... Ай-ай-ай!!! Яка була чудова нагода зрівняти рахунок!.. М'яч виходить на кутовий... Чи встигнуть гості пробити?.. Ні... Лунає сигнальний свисток і обидві команди йдуть на перерву...

— Гуд бай, болільнику, — сказала вона йому насмішкувато. — Сподіваюсь, що другий тайм ви вже послухаєте вдома.

— Який жаль... — зітхнув він. — Такий цікавий матч, а доки я дістануся додому, другий тайм закінчиться.

Вона з подивом скинула брови на лоба.

— Може, ви хочете, щоб я віддала вам транзистор?

І пішла.

І пішла, спідниченькою — хвиць-хвиць, каблучками — стук-стук... Довгонога така, а горда — не підступишся. На грудях — коса руса, а в очах... очах... Ох, краще ви не питайте у автора, що буває в очах дівчини у пору її юного розквіту!

Він біг за нею, бо відчував: другої такої нагоди не буде... Дослухати другий тайм.

— Пробачте, це знову я...

— Я транзистора вам не дам!

— Але ви можете побути з транзистором, — знайшов він вихід.

— Ха!.. — засміялась вона. — П'ятнадцять хвилин перерва, та ще другий тайм сорок п'ять... Ви хочете, щоб я стовбичила перед вами із транзистором аж цілу годину? Посеред вулиці?..

— Тут зовсім неподалік парк, — знайшовся він. — А там таке чудове морозиво! Павільйон на кручі, над Дніпром... А тим часом і другий тайм... Розумієте, іншої такої нагоди послухати другий тайм у мене не буде.

— Гм... — завагалася вона. — Ну... ну хіба що заради другого тайму...

— Щоб вас довго не затримувати, я постараюся послухати швиденько, — заторохтів він, хоча напевно і сам у ту мить не розумів, як це можна сорокап'ятихвилинний тайм послухати "швиденько". — До речі, як вас звати?

— Другий тайм ви можете послухати, навіть не знаючи мого імені, — засміялась вона. — А взагалі... взагалі мене звати Лідою...

— А я — Микола...

І вони пішли у парк.

Спершу поласували морозивом, потім покаталися на "чортовому колесі", постріляли у тирі (він не міг влучити жодного разу, і це їй дуже тішило), потім подивилися новий фільм... Вже о пів на одинадцятую, коли вони гуляли по набережній, вона спохватилася:

— Колю, ти ж так і не послухав другий тайм!

— І треба ж було загулятися? — дивувався він. — Цікаво, хто ж виграв?..

... Через кілька років у них спалахнула перша сімейна сварка.

Вона схопила дочку на руки.

— Все!.. Ноги моєї тут більше не буде! Я йду до мами, а ти як хочеш!..

— О!.. — вигукнув він. — Аж ось коли почався другий тайм!

— Що-що? — не збагнула вона.

— Пригадуєш, ти колись ішла з транзистором вулицею, а я підбіг до тебе послухати матч, котрий саме транслявся. Мені тоді вдалося послухати лише перший тайм. А другий аж оце почався.

— А я тебе тоді... тоді не чіпала! — гнівно вигукнула вона. — Ти сам до мене підбіг... Хто кому забив?.. Хто грає?.. Футболoman нещасний!..

— Ти помиляєшся, дорога, — сказав він. — Я ніколи не був болільником!

— А чого ж ти тоді до мене... підбіг?

— А щоб з тобою познайомитись, — зізнався він. — Як побачив, коли ти йшла з транзистором — сам не свій став... А ти йшла... Ні, ти пливла: спідниченькою — хвиць-хвиць, каблучками — стук-стук, транзистором — хить-хить...

Вона глянула на нього вражено.

— А я думала, що ти заради футболу підбіг. І опустила дочку на ноги.

— А я і досі чую, як стукотіли твої каблучки по асфальту, — зізнався він. — О, як ти тоді йшла, як ішла...

— Справді?.. Уявляєш, я тільки оце дізналася, що футбол — дуже гарна гра...

Того вечора дочка смикала то маму, то тата, але обоє вони — і мама, й тато — ніяк не могли відірватися від екрана телевізора, де саме транслявся футбольний матч, та все пригадували, пригадували...

— А пам'ятаєш, як ти простягнув до мене руку?..

— То ж я хотів транзистор понести.
— А я тебе ляснула...
— А коментатор як крикне: "Штрафний удар!.." Ні, що не кажіть, а футбол таки й справді — чудова гра!

МАМА СПІВАЄ ПО ТЕЛЕВІЗОРУ

— Віталику, а кому вже пора — бай-бай?..
— Ма-амо-о... я ще трошки погуляю..
— Ні, синку, вже дев'ять годин і тому всі маленькі дітки мусять спати. Бо хто спить, той росте уві сні швидко-швидко. А Віталик теж хоче швидко-швидко рости, правда?
— Хочу-у... І... гуляти ще хочу.
— І спати, і гуляти одночасно не можна. Ось зараз няня віднесе тебе в ліжечко, ти ляжеш, заплющиш очі і до тебе відразу ж прийде найкращий сон.
— Я . хочу, щоб ти мене віднесла.
— Синку, я — зайнята.
— А я хочу, щоб ти-и...
Мама зітхнула, взяла сина на руки і віднесла його в ліжко.
— Ну, ось... Віталик — хлопчик хороший, він мамочку буде слухати, оченятка заплющить... бай-бай буде.
— Ма-а... заспівай мені... казочку.
— Що ти, синку. Казки не співають, а — розказують.
— А ти — заспівай.
— Не можу, Віталику, мені треба берегти голос.
— Щоб у театрі співати, еге?
— Звичайно. Крім того, я дуже сьогодні стомилася,
— Де ти стомилася?
— У театрі. Я багато-багато співала і тому втопилася. А завтра мені треба рано встати, щоб устигнути на літак. А тобі заспіває няня. Правда ж, наша няня гарно співає?..
— А я хочу, щоб ти-и...
— Мене ти послухаєш завтра.
— По телевізору, еге?
— По телевізору, синку, тільки спи.
... Проснувся Віталик, коли за вікном уже стояв білий-білий день.
— Мамо?? — жажнувся він, що так довго спав. — Ти ще не співала по телевізору?..
Але до ліжка підійшла няня.
— Вставай, Віталику, поснідаємо і підемо гуляти. Поглянь у вікно, яким білим сніжком припорошило наш двір.
— І санки візьмемо?
— І санки.

— А мама де?

— Мама зараз далеко-далеко. Вона полетіла літаком аж у саму столицю.

— А коли мама буде співати по телевізору? — Увечері...

— Хоч би швидше надходив вечір.

Ледве-ледве дочекався Віталик, доки нарешті згас такий довгий-довгий день. І на санках катався, і в сніжки з дітьми грав, і бабу снігову ліпив, і обідав, і спав після обіду, а вечір все не приходив і не приходив.

— Чому не хоче до нас вечір іти? — ходив Віталик за нянею і пхикав: — Він мене хоче помучити і тому не йде.

Та ось уже й вечір довгожданий прийшов і няня телевізор увімкнула, і сказала, що зараз буде естрадний концерт. І на голубому екрані почали співати чужі дяді й тьоті, але Віталик їх не слухав, бо чекав свою маму.

І ось вона нарешті з'явилася на екрані у довгому, блискучому платті, нарядна, красива, з пишним волоссям, що розсипалося у неї по плечах.

— Сюди, сюди!.. Мама вже в телевізорі!.. — закричав Віталик, хоч няня і сиділа біля нього, і, підбігши до телевізора, постукав по екрану. — Мамо, мамо, а ти мене бачиш?.. А тобі в телевізорі не страшно?

Мама нічого не відповіла Віталику, посміхнулася, взяла у руки мікрофон і заспівала...

Вона так ніжно-ніжно співала гарну-прегарну пісеньку про чарівну казку, що приходять до усіх-усіх дітей...

І слухало її багато-багато людей у залі.

— Мама співає для них? — Віталик показав на людей у залі.

— І для них, — відказала няня.

— Бо вони купляли білети, еге?

— Так...

— А в мене немає білета, — і Віталик засмутився.

— Дурненький, — сказала няня. — Мама співає і для тебе.

— Е-е... я хочу, щоб не так.

— А як же ти хочеш?

Віталик подумав і вигукнув:

— А щоб я в ліжку лежав і щоб мама тільки мені співала.

Няня промовчала.

Вже вкладаючись спати, Віталик сонно бурмотів:

— А я куплю білет, ага! Найкращий білет куплю за всі гроші. І покажу його мамі, як вона приїде додому. І мама тоді мені в ліжкові заспіває, правда? Як тим дядям і тьотям, що купили білети, правда?..

МУМІЯ

Фараон дивився на свою вродливу, юну дружину, котра пурхала в палаці, як

барвистий метелик, і в розпачі думав:

"І колись це неземне створіння стане... мумією... Всього-на-всього мумією. З ким я живу? З ким ділю палац із золотими стінами? З майбутньою мумією... О-о, які ми, фараони, рознещасні! А вона... вона сміється. Безтурботність! Квітне, як чарівний лотос на благословенних водах Нілу. Та й що з неї візьмеш, коли їй якихось там чотирнадцять літ. Свята простота. Це я все знаю, бо мені сімдесят... Ні, здається, сімдесят вісім. І я мудріший за неї разів у п'ять. І знаю, що вона колись стане мумією і покладуть її в кипарисовий саркофаг і всі будуть казати:

"Тут лежить мумія, з якою жив фараон такий-то".

Бррр!!! Як це принизить мою божественну гідність! Жив з мумією... О-о!.. А вона... радіє... Ні, здається, задумалась. Ти диви-и... Воно ще й думає...

— Я щойно думав про тебе, а ти про кого думаєш? — вкрадливо цікавиться фараон.

— І я про тебе думаю, мій повелителю.

— Що-о?! — старий фараон хитнувся на золотім троні. — І ти... теж... Ти думаєш, що і я... Що і мене?.. Не смій так думати! Я — фараон! Я — бог! Я — сонце!!! Я вічний!!! Я забороняю тобі про мене будь-що думати!

— О мій повелителю, о найясніший бог нашого царства, — впала на коліна юна цариця. — Твоє слово для мене — закон небес. Віднині я більше не думатиму про тебе.

І то була правда.

Юна цариця більше не думала про старого фараона.

Вона вже думала про молодого воєначальника фараонових військ.

І старий фараон швидко став мумією, а молодий воєначальник — фараоном.

"І що?.. — вигукне тут котрийсь читач. — Оце і все?.."

А нічого, одказує автор. Лежить тепер старий фараон в історичному музеї. Під склом.

А біля нього табличка: "Мумія така-то..."

Дивишся і думаєш: а таки й справді мумія. Бо коли б хоч трохи шурупав за життя цей дідуган, то хіба б одружився на старості з молодою?.. Та ще маючи красеня-воєначальника?..

Отож і правду рече музейна табличка: мумія він, мумія найсправжнісінька!..

ВДОВА І ЗОЛОТИЙ ГУСАК

З давньоіндійських джатак[\[2\]](#)

Помер один праведник і його за превелику святість транзитом, значить, до бога. Здається, до Шіви. От він і думає:

"Влаштувався я мовби й непогано. Як кажуть, жити можна. А як там на грішній землі моя дорога жіночка із дочками поживає?"

Глянув униз... Еге-ге... Бідують.

Прямо-таки жебракують.

От праведник до бога: так і так, мовляв, я тут влаштувався з комфортом, а

сімейство моє на землі з горя потерпає...

Шіва і каже:

— Гаразд, праведнику, допоможу тобі. Віднині ти раз на тиждень будеш перевтілюватись у гусака із золотим пір'ям. І раз на тиждень можеш літати на землю й дарувати своєму бідному сімейству по золотій пір'їні.

Праведник подякував богу і, не гаючи часу, перевтілювався у гусака. Оглянув себе: нічого, хоч і гусак, а — жити можна. Ну, прилетів він на землю й опустився прямісінько у своєму дворі. По хвилі з хижки виходить, значить, його половина.

— Звідки ти, — питає, — прилетів, шановний?

Ну, а шановний, звісно, й розказує, що та як. І радить своїй половині висмикнути у нього золоту пір'їну...

Жінка є жінка... Ах та ох, та — спасибі тобі, дорогий. І пошвидше золоту пір'їну в нього висмикнула.

Ось звідтоді щотижня прилітав праведник до свого сімейства і давав своїй колишній дружині по золотій пір'їні. А вона, значить, продавала її, купляла рис, дещо до рису... Одне слово, зажило сімейство добре. Вже у них є що і їсти, є у що й зодягтися.

А він все літає та літає.

А вона все смикає та смикає з нього пір'я.

Вже у дочок по добрячій скрині на видання припасено, вже й дім новий почала мурувати, а чоловік, як по розкладу, все літає та літає, а жіночка все висмикує та висмикує по золотій пір'їні...

Та апетит, як відомо, з їдою приходить.

От прилетів якось святий чоловік до своєї половини, а вона навіть на "здрасті" його не відповіла, а хутчіше — смик!

Аж три пір'їни.

За один раз.

— Не злиняєш, дорогий, — каже йому, ховаючи те пір'я. — У тебе його ще оно-но стільки, а мені зуби золоті треба вставити, це — раз. Сережки, браслети, кулони там різні — два. Та й золотий ланцюжок не завадить і золота обручка теж... Зрештою, я удова не якогось там ханиги-шарамиги, а — святого праведника.

А коли святий праведник прилетів через тиждень, то дружина мовчки видрала у нього півхвоста і буркнула:

— До наступного тижня!.. Чухрай пошвидше!

"Гарнітур, мабуть, зібралася імпортований купляти, — невесело подумав безхвостий чоловік. — Або ж кольоровий телевізор... Ох-ох... Я хоч і в образі гусака літаю, та все ж безхвостому якось воно не той...".

А ще через тиждень жінка безцеремонно видрала у нього і решту хвоста.

— На шубу з леопарда, — пояснила крізь зуби і, ховаючи золоте пір'я, побажала йому щасливої дороги.

Бачить чоловік, що непереливки, але терпить. Та й що вдієш.

"І навіщо їй стільки золота? — в розпачі думає. — Оно яку вже доміну вибахкала, а

в середині того добра!.. На два віки вистачить. І дочки забезпечені, і сама вся у золоті та хутрах ходить, а скубе мене й скубе, все лютіше й лютіше... А не одним же багатством живе людина. Є ще крім золота і душа... Ох-ох... Треба з нею поговорити по-сімейному... Мо' схаменеться, скільки того життя лишилося, пора й про спокій подумати".

От прилетів він знову.

— Здрасті... Я хотів би, моя дорога....

А дорога — хап його за крило.

Не встиг чоловік й опам'ятатися, як вона спритно та вправно обскубла його до останньої пір'їни. Навіть пух золотий і той обібрала.

— Щасливої дороги, — радить йому на прощання.

— Куди? — отетерів чоловік.

— А на всі чотири боки, — уточнила те посилення дружина. — Можеш більше не літати. А золото мені знадобиться. Дачу купляю на березі моря, машину. Та й про своє майбутнє треба подумати. Не вік же мені вдовою бути.

Чим би воно скінчилося — невідомо, але, на щастя, втрутився сам Шіва.

— Куди ж ти, нерозумна, обскубла мого святого? — заgrimів він згори. — Ай-ай-ай!.. Скільки вам разів, дорогі жінки, повторювати: не обскубуйте своїх чоловіків. Принаймні, за один раз. По пір'їні треба висмикувати, ласкаво, ніжно... А ви... Е-ех!..

Гуркнув громом, вогнем сяйнув, дивиться перелякана жінка, а в руках у неї пір'я не золоте, а — звичайне-звичайнісіньке.

Гусяче.

Збагнула вдова, що натворила, та — пізно. І правильно, другим буде наука. Щоб справді не обскубували своїх чоловіків. Принаймні, за один раз..

МОЯ ДРУЖИНА — ВЧИТЕЛЬКА

... Цікавитесь, як це я — інженер-конструктор і раптом на телеконкурсі по веденню домашнього господарства та перше місце посів?.. Дуже просто, дружина у мене вчителька середньої школи. От і навчила... господарювати. Як?..

А ось так.

Приходжу я, приміром, увечері додому. З роботи, звичайно. Дружина, як учора, як позавчора, і, взагалі, як завжди, обіклавшись купами зошитів, горбиться за столом.

Мені вже ті зошити давно в печінках сидять, але я стримуюсь. І навіть досить бадьоро починаю:

— Ну, дорога моя, що будемо вечеряти?

— А будемо вечеряти, дорогий мій... — не відриваючись від столу і не повертаючи до мене голови, бурмотить дружина (а очі її тим часом механічно бігають по рядках у зошиті) — ... будемо вечеряти... Гм... Чим же ми будемо вечеряти?..

— Так, — стримано підтверджую я. — Чим ми будемо вечеряти?

— Будемо вечеряти... Пробач, я зайнята. Візьми краще он там на полиці брошуру

"Меню на кожний день". Дуже цікава брошурка.

— Ну... взяв "Меню на кожний день", — ледве стримуюсь я. — А далі що?

— Відкрий першу-ліпшу сторінку.

— Ну... відкрив. Тут про ростбіф написано.

— О-о... я вже забула, який і на смак той ростбіф... Прочитай, будь ласка.

Читаю: "М'ясо (філейну частину, або вирізку) вимити, вирізати сухожилля, посолити, покласти цілим куском на. розігріту і змащену вершковим маслом сковороду і трохи обсмажити. Потім поставити в духовку і смажити до готовності. Через кожні 10—15 хвилин м'ясо поливати соком..." Послухай, дорога, я нічого не розумію, при чім тут цей кулінарний рецепт?

— Читай далі, — як і перше, не відривається од столу дружина. — Ти дуже... смачно читаєш.

Читаю:

— "Готовий ростбіф зняти з сковороди, нарізати шматочками і укласти на блюдо. На гарнір можна подати тушковану моркву та зелений горошок, заправлені маслом картоплю (смажену або пюре) і струганий хрін..." Послухай, дорога, — я вже не стримуюсь, — невже ти думаєш, що я буду ситий цитатою із кулінарної книжки?

—Який же ти нетямущий! Та хто тебе примушує їсти цитати? — аж руками сплескує дружина (а очі її тим часом машинально бігають по рядках у зошиті). — Візьми в холодильнику м'ясо, котре ти позавчора купив, і приготуй ростбіф. А мені ніколи... Сам бачиш скільки ще треба перевірити зошитів. А потім ще й приготуватися до уроку. Та й до батьківських зборів пора вже готуватися.

Я все бачив, а тому люто заходився готувати ростбіф та смажити картоплю.

Другого вечора я, за порадою дружини (вона готувалася до батьківських зборів), вичитав із "Меню на кожен день", як готувати відбивні котлети, котлети "Україна" та варити селянський суп, на третій — плов з бараниною та бабку сирну, на четвертий...

А втім, так повторювалось доти, доки я не став домашнім кулінаром. Між іншим, ще й непоганим. Приходьте у гості, так смачно зготую, що рік потім будете пам'ятати.

А то якось приходжу додому (дружина, як завжди, сутулиться за столом) і радію: хоч сьогодні не буду готувати, бо з учорашнього лишилися шарлотка та печеня. Молоко ж я захопив в дорозі.

— От добре, що ти раніше з'явився, — не повертаючись од столу, озивається дружина. — Візьми довідник "Як навчитися шити" і заший Віталю холошу. По шву її розпустив... І заодно приший до моєї сукні... ну, тієї, синьої... Приший гудзик, бо в мене... зошити. Чи й устигну контрольні перевірити до півночі... Стривай!.. Не забудь мені завтра випрасувати плаття... Ну, оте, що синій горошок на білому полі...

— Дорога... — якомога ніжніше починаю я. — У тебе сьогодні, здається, останній урок закінчився о п'ятій. Могла б і сама випрасувати... пришити... зашити...

— Скінчився о п'ятій, — згоджується вона. — Але я водила свій клас на медогляд. А завтра мені треба ще провести передплату, розповсюдити півпортфеля білетів у театр... Директриса зобов'язала: щоб усі білети були продані учням. Навіть, якщо вони і не

підуть в театр. Та й дисципліна у класі почала падати, треба розбиратися... Та й успіхи класу... З відстаючими треба займатися... Отже, я і завтра і післязавтра теж пізно прийду. І завжди-завжди буду пізно приходити.

Так повторювалось (з різними варіаціями) доти, доки я не навчився пристойно шити і прасувати, і все, що треба, пришивати.

А то якось приходжу, а в квартирі...

— Чистота — запорука здоров'я, — не відриваючись од столу, повчає мене дружина. — Ганчірка і відро у кухні, за рукомийником. Як прибереш, увімкнеш, у ванні пральну машинку і все попереш. Бо там аж за місяць зібралося. А мені, вибач, ніколи. Не забувай: я ж не тільки вчителька, а ще й класний керівник. Треба підготувати аж дев'ять планів... План по своєму предмету... План виховної роботи у класі... Поурочні плани... План по самоосвіті... План роботи кабінету... План... План... План... А не буде планів, інспектор роно як нагряне та як розпече мене... А потім додасть жару ще й директриса... Так що ти, будь ласка, попери все і прибери у квартирі... І не забудь ще приготувати й вечерю, бо я і до півночі не впораюсь...

Тепер я перу через кожні п'ять днів (щоб не збиралося багато), а, прибираю в квартирі щодня. Чистота у нас — ідеальна.

І так набив руку, що коли по телебаченню оголосили конкурс на краще ведення домашнього господарства, я досить легко переміг усіх домогосподарок і зайняв перше місце. Не лише чоловіки, а навіть жінки зі мною не могли змагатися... Хоча що тут складного — готувати страви, прати, прибирати, шити тощо?

Я ж вам казав, що дружина навчила. Вона ж у мене вчителька.

І мені захотілося їй подякувати за добру науку. Я підкрався до неї і став у неї за спиною. Вона, як завжди, вичитувала зошити.

— Тобі чого... дорогий?.. — а очі її між тим механічно бігають по рядках у зошиті. — Ти щось хотів?

— Хотів...

— Кажі, бо мені ніколи... Сам бачиш, стільки зошитів. До речі, ти вечерю приготував?

— Приготував, моя дорога.

— А в квартирі прибрав, у ванні поправ?...

— І прибрав і все переправ, моя дорога.

— То чого ж тобі треба? — здивувалась вона.

— Можна тебе, рибочко... поцілувати?

— Не заважай, — і вона ще нижче схилилася над столом. — У мене сімдесят п'ять зошитів із двох класів з мого предмета. І в кожному зошиті зібралося по двоє або й по троє завдань... Крім того, завтра засідання педради в директора — треба підготуватися... Потім лекції, семінари... Вважай, увесь місяць буду зайнята... А ще ремонт класу насувається... О-о!... Не заважай, не заважай!.. Я поцілую тебе й сама...

— Коли це — сама?..

— Потім, потім... Не заважай!..

— Але ж коли — потім?

— Ну-у... Як на пенсію піду. Часу тоді буде вдосталь. А зараз лягай спати, бо вже пізно. А я ще посиджу...

Моя дружина працює вчителькою...

КУПИВ ЧОЛОВІК МАШИНУ

Замалим не повість

Розділ перший, або як Савка Грицай та нахвалявся усім носи повтирати

У Цвілянах ось яка приклучка сталася.

Павло Чорнуха — бригадир городньої бригади і кум його Савка Грицай — ну той, із теслярської майстерні, та обкатували у неділю, десь так під вечір новенькі "Жигулі". Машину вів, звісно, хазяїн, Павло Чорнуха, а ведучи, сам до себе (але так, щоб і кум Савка чув) намугикував якусь саморобну, але, безперечно, лірично-хвальковиту пісеньку:

Ой, люлі, ой, люлі,

Розпрекрасні мої "Жигулі"...

Настрій, як ви самі розумієте, у Чорнухи був піднесений, бо городня бригада його з року в рік перевиконувала плани, заробітки у всіх, в тім числі і в бригадира, були добрячі — вистачило на персональні колеса. На radoщах Чорнуха навіть передплатив аж на цілий рік журнал "За рулем", вибрав у дворі місце для гаража і вже навіть змурував підвалини. Отож і намугикував радо чоловік про розпрекрасні "Жигулі". Кум його, Савка Грицай, теж дрімливо щось собі під ніс наспівував, бо перехилив перед цим добрячу чарку, а тому, як завжди в таких випадках, блаженно розкошував собі десь аж на сьомому небі...

Одне слово, обидва куми були в доброму гуморі і їхали собі, не підозріваючи лиха.

— Що не кажи, куме, а свій транспорт воно таки штука, — заколисаний їздою та доброю чаркою, борючись із сонливістю, тягнув Грицай. — От я, приміром, якби в чарку не заглядав, то вже трійко б таких "Жигулів" мав би... Та нічого, — заспокоїв він сам себе, — у мене ще добрий резерв є. Поздаю порожні пляшки та куплю собі лісапета, то ми тоді, куме, хіба ж так всім носи повтираємо!..

Як Савка Грицай мислив провести таку грандіозну операцію по втиранню усіх носів у Цвілянах, лишилося загадкою, бо в цей час "Жигулі", вискочивши з бічної вулички на центральну, якраз біля хати Олени Завізної негадано вплуталися в череду...

Розділ другий, або що таке обов'язок автолюбителя та як Савка Грицай

використовував знання, одержані колись на незакінчених фельдшерських курсах

Павло Чорнуха з несподіванки розгубився: корови ревуть, пил стовбом, нічого не второпаєш, а шоферського досвіду, звісно, як кіт наплакав... Да-а... Йому б спинитися, почекати, доки череда пройде собі, але Павло побоявся, щоб яка несвідома худобина не "заляпала" була його новенькі, пральним порошком вимиті "Жигулі", рвонув у бік і...

І в куряві збив корову.

Мовби не дуже її вдарив, здається, бампером тільки посунув роззяву, а корова, певно, з переляку — беркиць на бік!

І ратиці задрала.

Всі чотири.

І — що гірше — затихла.

— Амінь! — злякано вигукнув Савка Грицай і тремтячою рукою перехрестився. — За замах на життя великої рогатої худоби міліція може запросто права — тю-тю-у...

— А-а... що ж робити? — в першу мить розгубився Павло Чорнуха, бо самі розумієте, чоловік вперше у житті зробив так званий (і, на жаль, дуже поширений) наїзд.

— Допомога потерпілому — святий обов'язок кожного автолюбителя! — трохи оговтавшись, вже бадьоріше вигукнув Грицай. — Жертву дорожно-транспортної пригоди треба негайно відвезти у лікарню. То їсть, у даній ситуації, до ветеринара.

— Авжеж, на заднє сидіння ту жертву посаджу, — сердито буркнув Чорнуха і вискочив із машини. За ним, озираючись, насторожено вибрався і Савка Грицай, готовий у будь-яку мить шпарко дременути подалі від гріха. Але подумавши, що не він корову збив і не його машина, трохи оговтався. Чуже лихо воно, звісно, не страшне. І Савка враз осмілів.

— Да-а... картина, — невідь чому захоплено протягнув він, киваючи на чотири коров'ячі ноги, що були задрані перед ним. — Кіно, можна сказати...

— Вона що... с-серйозно? — перепитав Чорнуха.

— А це ми зараз по медицині перевіримо.

Савка вчасно згадав, що колись, ще в далекій своїй молодості, він трохи навчався на фельдшерських курсах, а тому, енергійно засукавши рукава, заходився смикати потерпілу за хвоста.

— Амба! — поставив він діагноз після хвилинного смикання. — Ніяких ознак життя!

Але Чорнуха вже прийшов у себе і на кума накотився:

— Чого ти її за хвоста смикаєш? Хіба там ознаки життя шукають? Ех ти... А ще на фельдшара до війни учився!..

— Дак скільки я там учився? — виправдовував свою некомпетентність Грицай. — Щитай три дні, а на четвертий прилив курси і розігнав усіх викладачів... Ну мене й той... На п'ятий день попросили геть..

— Помовчи, базіко!.. — Чорнуха опустився на коліна, припав вухом до коров'ячих

грудей і враз схопився. — Ще трохи дихає. Треба її до тямі привести. Може, встане та к чорту піде? І ніхто й не замітить. Ну... давай!..

І почали-вони потерпілу до тямі приводити. Грицай передні ноги корові до грудей згинає. Чорнуха задні до живота.

— Р-раз-два-а!..

— Р-раз-два-а!..

Коли це раптом...

А втім, див.

Розділ третій, у якому пояснюється, що Грицай та Чорнуха робили потерпілій

— Людо-о-о-ньки-и-и!!! — як закричить зненацька хтось на всю вулицю. — Ма-а-аньку-у мою ду-уша-ать!!!

І Павло Чорнуха відчув, що зараз доведеться його самого рятувати, бо галасувала господарка збитої корови Олена Завізна.

— Тсссс!!! — зашипів до неї Грицай. — Не душимо твою Маньку, а дихання їй робимо.

— Я-яке?.. — сторопіла Олена.

— Штучне.

Олена об поли руками і знову на всю вулицю:

— Ой, людоньки-и-и!!! То моя Манька вже не дихає?!!

— Та дихає, дихає, — поспішив заспокоїти її Чорнуха. — Тільки ще не дуже... Бо ненароком стукнулась об мої "Жигулі", ну і... шок у неї...

— Який це ще ш-шок?

— Нервений, — пояснив Грицай, щосили налягаючи грудьми на заляпані кізяками коров'ячі ноги. — По-науковому кажучи, — стрес. Бо вперше у житті твоя Манька "Жигулі" збила з ніг... То їсть, з коліс. От і злякалася нещасна...

— А-а-а... — на високій ноті затягла було Олена, та Манька раптом так дригнула ногами, що Грицай відлетів у один бік, а Чорнуха в інший, схопилась (чи штучне дихання подіяло, чи сама отямилась?) й, ображено мукаючи, пошкутильгала до свого двору, щоправда на прощання не забувши ляснути Грицаю хвостом по щоці.

— А мені за віщо у пику? — закричав Грицай услід потерпілій. — Я, можна сказати, пасажиром у льохковій був. З мене спрос малий. Я навіть у свою майстерню щодня піхтурою чешу!..

Олена руки в круті боки:

— А-а-а!!! Льохкові купляєте та корів з ніг збиваєте?!! У міліцію заявлю!!!

Розділ четвертий, у якому розповідається про тупу сокиру та про дуже

нервові потрясіння Маньки

Днів зо два після тієї історії Павло Чорнуха місця собі не знаходив.

"А раптом Олена і справді заявить у міліцію? — терзався подумки. — Заберуть у мене права, ох, заберуть..."

Забігав на розвідку кум Грицай.

— Ну як?.. Тебе ще не посадили? Та не дрейф, куме, не дрейф. Коли треба посадити — посадять, а треба стружку зняти — знімуть. Всьому свій час, — і, підбадьоривши так Чорнуху, ляскав себе по кишені. — У мене тут дещо цілюще є. Може, смикнемо?.. Зігрієш душечку свою.

— А ну тебе!.. Тут і так пече...

— Як хочеш, я на своє добро двічі не запрошую. Гайну до кума Середи, той не відмовиться. — І вже крикнув з вулиці: — А ти свою "Жигулю" чого посеред двору виставив? Доки Олена не вгамується, не мозоль їй машиною очей!

Чорнуха подумав і загнав машину в сарай, ще й двері на замок запер.

— Доїздився, — тільки й мовив дружині. — Чорті що тепер, а не машини випускають. Раз за ворота виїхав і готово!

— А ти жалобу на них, бракоробів, у міліцію напиши! — порадила Степанида.

— Ось не згадуй краще про міліцію!..

Степанида почала було перемивати кісточки "отим, що негодящі льохкові роблять", та Павло не став її слухати, а гайнув до Олени Завізної.

"Відкупне треба дати, — міркував дорогою. — Може, й не заявить тоді в міліцію..."

Олена саме у дворі дрова рубала.

На Чорнуху навіть не глянула, цюкала сокирою сухе паліччя.

"Що то жінці без хазяїна", — бригадир потупцявся, зітхнув і таки зважився:

— Я той... хотів запитати, як здоров'я Маньки?

— Нервенна дуже, — Олена випросталась і закинула за спину довгу та товсту (як у дівчини) косу. — Зовсім молока не дає... "Не дам, — каже, — і краплини, як мене з ніг на вулиці збивають..."

— Так і каже? — розгубився Чорнуха, а про себе чомусь відзначив, що Олена ще зовсім молода і гарна бісова молодиця — щоки он аж полум'яніють. А очі, а коса... Мда-а... Сокира в неї тільки зовсім тупа. Ну та це не біда, сокиру завжди можна погострити...

— Прямо не каже. — Олена кашлянула ніяково й чомусь свою довгу косу на пишні груди перекинула, — але по ній видно. І машин тепер дуже боїться, як де побачить льохкову, аж тіпається, бідна. А про молоко так і не нагадує їй, — і на Павла чорними та блискучими, як спілий чорнослив, очима глянула. — Доведеться в міліцію йти... Думаєте, як я самотня беззахистна жінка, так уже й можна мою корову з ніг збивати?

— Не можна, — покійно згодився Чорнуха. — А сокира у вас, Олено, між іншим, зовсім тупа. Коли не заперечуєте, то я вам її той...

Розділ п'ятий, або що таке жіноча коса та як її вирощують

Олена не заперечила.

Чорнуха приніс під вечір її сокиру невідомою: лезо, як дзеркало, сяло.

— Не струмент, а — бритва, — похвастав. — Коли ви, Олено, не заперечуєте, то я вам зараз дровець нарубаю.

Олена не перечила.

Чорнуха того вечора порубав у Олени все, що було з днів.

— Досить, досить, Павле, — сміялась господарка, — бо ви ще й паркан на дрова порубаєте. Мене ці дрова всю зиму зігріватимуть.

Олена примружено дивилась на Павла, і бригадир відчув, що зовсім губиться під її поглядом. От чортова молодиця! І де вона взялася зі своєю Манькою?

— Так я той... Що треба — кажіть... Я поможу. А Манька як?

— Потроху в себе приходить, — молодиця все так же примружено дивиться на бригадира і на губах її була терпка усмішка. — Тільки молока не дає. А вона ж у мене така молошниця...

— То ви вже зла на мене, Олено, не майте, — Чорнуха потупцявся. — Я вашу втрату молока своїм компенсую.

— Яким це — "своїм"? — пирхнула Олена.

Чорнуха й собі посміхнувся.

— Та корова ж у мене є. От і буду вам літрів по три щодень носити, доки ваша Манька у себе не прийде, — і так обережно до Оленої коси доторкнувся. — А скажіть-но, Олено, як це вам вдалося таку косу виростити?

— Виростить? — гмикнула Олена. — Хіба ж коса — то сільськогосподарська культура? — та змилостивилась і "відкрила" Чорнусі секрети по вирощуванню кіс. — Завдяки найновішим і найпередовішим агрономічним заходам, — і показала білі зуби. — Ви ж знаєте, Павле, я колись агрокурси кінчала. І досить успішно. А про молоко не забудьте...

— Та я... — Павло був радий, що все так мирно і тихо скінчилося і головне — він познайомився з Оленою, — все для вас зроблю. В однім селі з вами, Олено, живемо, бачив вас замалим не щодня; а доки вашу Маньку не збив, навіть не підозрівав, що ви... що ви така...

— Яка це — така? — перепитала Олена, розплітаючи і знову заплітаючи косу.

— А така... Одне слово, здорово, що я вашу Маньку збив!..

І Чорнуха радісно посміхнувся.

Автор, звичайно, поки що нічого хорошого не бачить, і тим більше радісного та щасливого у збиванні з ніг корів, але...

А втім, що тут хорошого, див.

Розділ шостий, у якому Степанида геть чисто розкритикувала завод, котрий на її біду випускає "Жигулі"

Запитайте в будь-якого шофера чи зрештою в автоінспектора, і вони підтвердять, що так звані дорожно-транспортні пригоди ще нікого до добра не доводили і, звичайно ж, не доведуть.

Та що там автоінспектори чи шоферська братія!

Он Степанида вам краще за них розповість.

— І скажу! Ваші машини — тьху! — Степанида сердито сплюнула. — Нікудишні тепер льохкові випускають, от що я вам скажу! Такі льохкові тільки сім'ї й розбивають... От мого взяти Павла. Був чоловік як чоловік, доки не купив ту окаянну "Жигулю". А вона йому недоделана попалась, бо Оленину Маньку на улиці збив. Раніше Павло і не дивився на чужих молодиць, все в бригаді та в бригаді... Капуста там, огірки чи помідори йому з голови не йшли. А це бач... Маньку збив і наче хто підмінив його. Як ушніпився до тієї Олени і бігає, бігає... Молоко їй носить. Тільки я свою Квітку вранці здою, а він — за бідончик і до Олени... Компенсація, каже... Манька, каже, в Олені нервенная стала... А-а, дрюка не було замашного на ту Маньку і Олену разом... А він бігає та носить, бігає та носить... І добігався, і доносився... Спершу вранці носив, а тоді вже дивлюся і увечері стежку до Олени топче. Нервенная, каже, дуже Манька. А ти хто, питаю, невропатолог? Хай вона свою Маньку до витирана веде... то їсть, до витиринара. А він бігає... Ой, думаю, добігається. І — точно. Стали мені люди доносить: твій Павло та Олену Завізну на роботу в льохковій підвозить... А вона в льохковій хихикає та косою своєю грається... А я і думаю: і що Павло у тій Олені знайшов? Коса як коса. Коли б у мене волосся та не вилізло, ще б краща коса була... А він бігає. І добігався, поки й зовсім до тієї зміюки з косою перебрався. Ага, ага, у прийма, щоб йому добра не було! Дома хазяїн був, а в неї — приймак. Чорті й шо! Кинув мені хату, та що в хаті, та корову, а сам у своїй "Жигулі" до Олени поїхав. А хіба в неї така домина, як у мене? Хатка на курячих ніжках. А бач, побіг... Я, каже, вперше полюбив, я, каже, нарешті узнав, що таке любов. А з тобою, Степанидо, я, каже, прісно жив, без любові... Ну чи ви чули отаке? Про яку любов він меле? Що йому — сімнадцять? Дак уже скоро сорок п'ять... Здурів чоловік, любові якоїсь забаг. Тьху!.. Люди мені доносять: як молодята, мовляв, живуть. За ручки водяться... На роботу ту зміюку в "Жигулях" возить. Наче царицю яку... Ще, кажуть, і співає: ой, люлі, ой, люлі, розпрекрасні мої "Жигулі"... А який з нього співак? Та коли я з ним жила, в нього й голосу не було. За десять літ він ні разу при мені й не заспівав. А це бач... Артист виявився... Ще й корову її, Маньку, в череду ганяє. Хоч би ж корова була путня, а то таке... Тьху і все. Та в інших кози кращі... А він... Написала я жалобу на завод. Ага, на той, що льохкові випускає. Написала, щоб таких машин більше не робили, бо нікудишні вони. Тільки сім'ї й розвалюють. Написала, та хіба ж вони на тім заводі мене послухають?..

І то правда.

А САВКА ЗНОВУ ЧЕШЕ ПІХТУРОЮ

Щось як епілог

Щоб благополучно завершити цю історію, скажемо, що Савка Грицай нарешті-таки (щоправда, взявши на день відгул) зумів зібрати вдома усі порожні пляшки.

Їх виявилося так багато, що Савка Грицай навіть здивувався.

Після такої напруженої роботи — у нього аж чуб змокрів, — Савка добряче пообідав.

Потім він сходив до свого кума Чорнухи, поздоровив його з медовим місяцем, поцікавився здоров'ям Маньки ("Щодень наказую їй, щоб більше під колеса не потрапляла, бо тепер у Цвілянах в кожному дворі який-небудь транспорт стоїть", — сказав Чорнуха), похвалив Оленину косу ("Раніше треба було дивитися, а тепер зась, — обірвав його бригадир. — Засватана дівка, кажуть, усім подобається") і поскаржився на свої трикляті пляшки:

— І де вони беруться? — дивувався. — Мовби ж і не дуже п'ю... Ти ж, куме, знаєш, у мене гастрит. А бач... півхати. Як хто нарощне наносив. То ти, куме, допоможи.

— Гаразд, — сказав Чорнуха і перевіз пляшки свого кума до сільмагу (щоправда, за три ходки), і Савка Грицай, кажуть, поклав до кишені чимало грошей, а сільмаг по здачі порожньої тари виконав щось ніби аж річний план.

Савка Грицай хотів було купити велосипед, щоб разом з кумом Павлом Чорнухою повтирати нарешті усім носи, але Грицаєва половина наклала на виручку свою важку руку.

— Дудки! — коротко мовила. — Доки ноги маєш, обійдешся й без лісапета. Знаю я вашого брата. Он Павло "Жигулю" купив та й чкурнув на ній до Олени у прийми. То, може, і ти надумав до якої на лісапеті мотонути, га?

Савка Грицай почав було клястися сирою землею, але дружина, звикши до його численних клятв, не звернула на його нову клятву аж ніякої уваги.

Так і ходить звідтоді Савка Грицай у свою теслярську майстерню, як і раніше, — піхтурою.

КИЯН-ОКЕАН,

або як автор та море знайшов

Повість лірична, трохи гумористична, а деякі розділи написані навіть за законами... кгм-кгм... детективного жанру

Глава перша, у якій розповідається, де автор живе, що він знаходив за свого життя та про незвичайний зуб, що лежить у нього на столі (йому — не автору, а зубу — 40-45 мільйонів років), а також про гліцемерус лунулатус, цертіум

гравіс, турітелу, хаму та плевротомарію (що означає сія премудра латина — потерпіть)

За свого життя автор багато дечого знаходив.

Наприклад, гриби (білі, підосиновики, лисички, рижики, свинухи тощо), ключі (якась роззява загубила й автор змушений був віднести їх до Бюро знахідок), гроші (на жаль, всього лише один раз і один лише карбованець та й той, як згодом виявилось, випав з авторової кишені). Ще знаходив автор (і зараз знаходить, і в недалекому майбутньому збирається знаходити) теми, сюжети й образи для гуморесок.

А ще автор знайшов свого часу (і цілком добровільно!) собі дружину.

І, нарешті, автор знайшов море.

Дозвольте отут невеличкий (чисто ліричний) відступ.

Одна тітка, почувши про таку незвичайну авторову знахідку, руками сплеснула.

— І ото аж ціле-цілісіньке море знайшов?..

Автор змушений був чесно признатись:

— Так, аж ціле-цілісіньке.

— Везе ж... деяким, — тітка недовіжливо глипнула на автора. — А подивишся ж на нього, так ніби нічого й немає в ньому... солідного... А бач...

І зненацька ляснула себе по лобі так, що розігнала на ближньому дереві всіх горобців.

— А-а... Втямила. По блату знайшов!..

Автор змушений був удруге чесно признатися:

— Ні, просто так... Що ж тут мудрого?

— Заливай, заливай, — скептично надула губи тітка. — За так ти й калюжі не знайдеш!..

І все ж автор знайшов море.

Ні, ні, автор зовсім не брав зобов'язання: знайти в такому-то році 1 (одне) море.

Не було такого, автор знайшов море зовсім випадково.

Тут дехто може, наприклад, запитати:

— Та чи ж море — це загублені ключі, що його можна знайти?

Тоді — слухайте.

Живе автор на колишньому Лоцманському масиві міста Дніпропетровська (тепер масив Перемога). Це, щоб ви знали, між Дніпром з одного боку і селом Лоцманською Кам'янкою попід горою з другого.

Поселяючись на тому масиві, автор і гадки не мав, що селиться він на морському дні. Щоправда, те море востаннє хлюпотіло тут своїми хвилями ще задовго до авторового переїзду в район Лоцманської Кам'янки.

І ще одне: цього моря (котре зовсім випадково і просто так знайшов автор) не шукайте на географічних картах, бо його там немає. А немає по тій поважній причині, що море зникло ще тоді, коли на молодій Землі не було ані географічних карт, ані самих географів! По цій причині море, на жаль, не потрапило і в чотиритомну

"Радянську енциклопедію історії України", котра почала виходити значно пізніше.

Коротше: море голубіло тут 40-45 мільйонів років тому.

Жили в тому морі (вірніше, розбійничали) гігантські акули (на сьогодні, звісно, вимерлі, але зуб однієї такої хижачки лежить в автора на столі. І це добре, що не автор потрапив на зуб, а зуб потрапив до автора. Сам же автор потрапляв на зуб хіба що критикам, а то такі, що... Але — не буду, більше не буду!).

А ще водилися молюски.

Всі вони, як правило, з премудрими і звучними латинськими назвами: гліцемерус лунулатус, цертіум гравіс, туритела, плевротомарія, хама... Незважаючи на такі симпатичні назви, від молюсків уцілили лише самі черепашки.

Щоправда, назви черепашки не самі собі попридумували (невідомо, чи знали вони взагалі латину). Це їх учені так охрестили! А як учені дізналися, що в оцій ось черепашці жив-квартирував молюсок туритела, а в оцій, приміром, гліцемерус лунулатус — бог його знає!

Глава друга, у якій розповідається про те, як автор натрапив на загадкові черепашки з латинськими назвами, але за браком знань автору довелося (щоправда, вже у наступних главах) звертатися до ерудованого спеціаліста

Кажуть, що ниточка завжди приведе до клубочка. Так— ось роль ниточки (або, якщо притягти на поміч давніх греків, що зараз модно — ерудиція ж! — то це буде аріаднина нитка), так ось роль цієї нитки в даній історії виконали черепашки.

Вони й вивели автора на слід зниклого прапрапра-пра... моря.

Ось як це було.

Автор повіз свого сина в Чаплинський кар'єр, щоб показати малому, як добувається каміння. За чашею кар'єра громадилися еверести відвалів, які вийняли потужні екскаватори з глибини 10-15 метрів, а вивезли їх за кар'єр уже "КрАЗи".

Проходячи мимо тих відвалів, авторів син (таке цікаве хлоп'я, ні хвилини не можна самого лишати, обов'язково щось утне!), так ось малий і побачив в одному місці химернуваті черепашки.

— Морські, — сказав він після глибоких роздумів, але, будучи не спеціалістом з питань палеонтології (він ходив тоді в другий клас звичайної середньої школи), не зміг розібратися, яка черепашка належить молюскові турителі, а яка, приміром, плевротомарії.

І все ж, якусь хвилину зосереджено посопівши, він вперто повторив:

— Морські!

На які знання опирався син — невідомо. Та й власного досвіду у вивченні морських молюсків у нього, ясна річ, не було ніякого. І все ж він повторював оте: "Морські!.. Морські!.." досить упевнено. А устами малого, як відомо, глаголить істина.

Автор змушений був озирнутися і задати своєму синові цілком логічне запитання:

— Якщо вони морські, то де ж саме море, що їх породило?

— Н-не знаю, — чесно признався син і теж здивовано озирнувся.

І скільки автор із сином не вертілися, але навіть у бінокль ніякого моря ніде не виявили.

За кар'єром, на горі, слалися колгоспні поля, котрі потихеньку і невблаганно пожирав кар'єр. Попереду ж кар'єру ге-ен внизу село Чаплі, а за ним — голуба стрічка Дніпра, а за Дніпром, по той бік мрів масив Перемога.

Після найретельніших пошуків, оглядин і вертіння двома головами моря (а воно, як відомо, не голка у сіні) ніде на видноколі не виявилось.

А на долонях лежали такі загадкові, геть не схожі на річкові черепашки. І обоє вони — і автор, і його син — відчули, що тут криється якась... гм-гм... таємниця.

Де взялися на березі Дніпра чи, вірніше, в його долині морські черепашки?

Отже, треба будь-що шукати море.

Та оскільки ні синових знань (уже згадувані два класи), ні авторових (класів трохи більше — десять плюс деяке навчання в літературному інституті ім. Горького) явно не вистачало, щоб розібратися, де ж море, автор вирішив негайно звернутися в науково-дослідний інститут.

Глава третя (дуже коротка), у котрій цитується лише один (але — захоплений!) вигук ученого секретаря НДІ

Це була незабутня хвилинка.

Схвильований автор не менш схвильовано простягнув свою жменю, і на долоні в нього з'явилися...

Читачі вже, напевне, здогадалися, що лежало на тій долоні?

Сам же автор хвилювався ось чому.

А раптом палеонтолог, глянувши на знахідку, іронічно гмикне і єхидно протягне:

— Зізнайтесь, у якому дитсадочку понавикопували у пісочку ви оці штучки? І взагалі, нащо діток обіжати, хай собі малюки граються черепашками!.. А ви, дорогий мій, займайтесь своїми справами.

Але учений секретар — чоловік з титулами, званнями, науковими працями й досвідом по вивченню вимерлої морської фауни — глянувши на авторову долоню, захоплено вигукнув:

— Черепашки морських молюсків?! Пречудові екземпляри! І, напевне ж, з Мандриківського моря? Де ви їх знайшли?.. Та це, щоб ви знали...

Глава четверта, у котрій дещо проясняється, або хто першим знайшов Мандриківське море?..

Як велять канони детективного жанру, обірвемо тут розповідь ученого секретаря НДІ (хай заінтриговані читачі трохи почекають), а тим часом скажемо кілька слів про

селище, котре дало назву прапрапра... морю.

Якщо ви будете їхати в Дніпропетровськ поїздами "Одеса — Дніпропетровськ", "Львів — Донецьк" чи "Київ — Ворошиловград" чи "Львів — Сімферополь", то приїдете ви не на головний вокзал міста, а встанете ви на станції Дніпропетровськ-Південний.

Поїзд піде собі далі, прогуркотить невдовзі Мерефо-Херсонським мостом і зникне за Дніпром, на Лівобережжі, а ви, зійшовши з перону, оглянетесь і завмрете.

Ви стоїте на кручі.

Позад вас, на крутих горбах, Дніпропетровськ.

А попереду, внизу, то потопає, то виринає із вишневих садків Мандриківка, за нею вузькою сірою стрічкою тягнеться Мандриківський житловий масив — такі собі, сіро-одноманітні будинки, ладні, в будь-якому іншому місці нагнати зелену нудьгу, але тут... Тут, під Мандриківкою, вони навіть звеселяють, бо за ними — Набережна, а за Набережною Мандриківська затока з білими парусами на гребнім каналі, з воднолижною каруселлю, вузька жовта коса відділяє її від Дніпра. Ну, а Дніпро з Мандриківської кручі як на долоні лежить, лежить, наче та писанка. І такий же він голубий, і такий же він блакитний, що аж не віриться: чи той це Дніпро, чи не той, у який систематично не одне підприємство і не один завод і не одне десятиліття спускають стічні води і різні там хімікалії, од яких аж риба іноді уверх животами перевертається (було, на жаль, і таке).

Але... але ми сьогодні настроїлись на лірику.

Гарно стояти на кручі, дивитися, як внизу буяють вишневі садки й голубіє Дніпро із зеленими островами і мріє ген-ген Задніпров'я, гирло Самари, далекі поля потойбіч...

Далина ж яка, аж дух захоплює!

Стоїте ви, милуєтесь.

Мандриківку заснував літ зо двісті тому на південній околиці юного тоді Катеринослава старий запорожець Мандрика. Багнув тиші, усамотненості, тож і поселився під кручею, поближче до Дніпра...

Рибалив собі...

Рибалив, бо рибка тоді ще в Дніпрі водилась і — додамо — добре водилась.

Водилась, хоч не було в ті давні часи ані УТМР (Українського товариства мисливців та рибалок), не було суворої-пресуворої заборони на ловлю риби під час нересту і навіть не було тоді й тримісячників по охороні нерестуючої риби з 1 квітня по 30 червня, приміром, не було й рибозаказників і, зрозуміло, не було офіційного відкриття літньої рибалки 11 червня щороку.

До всього ж не було тоді зареєстровано в місті 150 тисяч так званих риболовів-спортсменів і риболовів-любителів (яка між першими і другими різниця — знає, мабуть, одне лиш УТМР), не було тоді й суворих обмежень — не більше п'яти гачків на одного брата-рибалку і не більше п'яти кілограмів риби він має зловити за день.

Не було... А втім, уявимо на мить, що всі оті 150 тисяч зареєстрованих рибалок та одночасно закинуть у Дніпро по п'ять дозволених гачків! 750 тисяч гачків опуститься в

Дніпро-Славути. Плюс п'ять дозволених кілограмів, риби. Матимемо 750 тисяч кілограмів риби, яку за день, лише за один день можуть висмикнути з Дніпра так звані риболови-спортсмени і риболови-любители! Але ж 150 тисяч рибалок — це тільки зареєстрованих, а скільки десятків тисяч їх лишилося поза реєстрами УТМР! Мільйон кілограмів за день може мекнути риби! Після такого нашестя важко навіть і гадати, що лишиться в Дніпрі-Славуті.

Але підемо далі. Не було в ті часи й суворих-пресуворих правил (скільки вже раз автор вживає на якихось двох сторінках це страшне слово "суворий"?! Але що вдієш, правила і справді суворі. Щоправда, на папері), так ось не було в ті часи й суворих правил, що спіймана риба мусить бути лише певних розмірів. Ось той стандарт: лящ — 32, сазан — 35, судак — 42, таранька — 17, карась — 15, сом — 70, щука — 35, плотва — 18-сантиметрів довжиною.

(Уявимо на мить картину: в наші дні на березі Дніпра сидить рибалка й виміряє спійману рибу.

— Хорошого сомика підчепив, та шкода: лише 69 сантиметрів, — бурмотить він. — Доведеться випустить, бо стандарт 70 сантиметрів. Що ж, пливи, дорогий, у Дніпро, нагулуй той сантиметр до стандарту, а тоді вже не потрапляй на мій гачок!

Фантастика!!!)

Не було в ті часи й грізних штрафів за незаконний вилов риби. Наприклад, за кожного сома 10, за кожну щуку, амура, сазана, товстолобика — 5, за кожного судака, коропа, жереха — 3, за ляща, тараню, синця, лина, чехоню — 2 карбованці. Не було й штрафів за ловлю рака під час линяння 15 карбованців взагалі і по карбованцю за кожного спійманого рака ще й зокрема. (Напр. одного бракон'єра, котрий на світло зловив 113 раків, як повідомили газети, оштрафовано аж на 113 карбованців!!!)

Не було тоді й 56 штатних інспекторів рибоохорони на Дніпрі (в районі лише Дніпропетровська, а не по всьому Дніпру), не було й 430 їхніх добровільних помічників, чи то пак громадських рибінспекторів.

Не було....

Тут якийсь нетерпеливий читач має вже повне прало сердито вигукнув на автора:

— Та що це ти зарядив: не було, не було!.. А що ж тоді було?

Була тоді РИБА!!!

Але повернемося до старого Мандрики. Рибалив ото він собі у Дніпрі, почали до нього й інші запорожці підсусіджуватись, селяни...

Так і виникла Мандриківка.

Не знав тоді старий Мандрика, що його іменем згодом буде названо не лише селище, а й зникле прапрапра... море. (Ах, хто із нас, простих і скромних смертних, може наперед знати, коли його іменем назвуть море чи ще щось там не менш солідне?)

Відкрили те море вперше у 1886 році.

В одному з дворів селища (неподалік нинішньої вулиці 3-й Мандриківський спуск) копали колодязь. Взагалі колодязів в Мандриківці копали в ті часи багато (це сьогодні

тут колонки й навіть потужні дощувальні установки в дворах для поливання плантацій помідорів та іншої городини, за яку мандриківчани та лоцкам'янці мають на базарах... А втім, що вони мають на базарах — "Жигулі" чи "Москвичі" — це вже, як кажуть, діло смаку і вподоби. Хто хоче "Жигулі", той і бере "Жигулі", а хто — "Москвича"). Так ось копали колодязь і звернули увагу на пісок з черепашками, які цебро принесло на поверхню.

Таких черепашок в Мандриківці й побіля Дніпра ніхто до того не зустрічав. Так було вперше знайдено "вікно" в море, котре шуміло тут 40-45 мільйонів років тому!

Незвичайні черепашки було надіслано тоді ж до Харківського університету і за плином часу й університетських клопотів там благополучно забули про ту знахідку (як це частенько траплялося тоді, та й тепер, між іншим, трапляється!).

Минуло шість років.

До Катеринослава приїхав геолог Соколов. Почувши, що в степовому Придніпров'ї надібали морську фауну, він не полінився ще раз перелопатити увесь пісок, вийнятий з того незвичайного колодязя. Тримаючи в руках предивні черепашки, геолог не раз і не двічі в задумі заглядав у той колодязь: невже то хід у прадавнє море?

У колодязі була вода. Звичайна, прісна вода.

А десь під нею ховалося море.

Геолог закладає шурф.

І ось із глибини п'ятнадцяти метрів цебро підняло на поверхню жовтувато-білий пісок з черепашками морських молюсків, закам'янілі колоніальні (а отже, морські!) корали.

Глянув вражений геолог на ті черепашки предивних молюсків і...

Глава п'ята, у котрій цитується те, що вигукнув геолог Соколов у 1892 році

Пригадуєте, як Архімед (буцімто у ванні чи в лазні — точно автор не знає, бо за браком часу не перевіряв), так ось Архімед (яка ерудиція в автора! Навіть Архімеда знає!), так ось Архімед вперше тоді й вигукнув своє, тепер уже всесвітньовідоме й до того ж зацитоване до блиску: "Еврика!.."

Ось так геолог, уздрівши черепашки, захоплено вигукнув:

— Море!!! Тут колись було море!!!

На честь селища Мандриківка, де вперше "спіймали" уникле море, воно й було назване в науковій літературі Мандриківським, а ті черепашки молюсків тепер прикрашають палеонтологічні музеї Ленінграда, Києва та інших міст (навіть за кордон потрапили і там у музеях лежать під закордонним склом!). Про знахідки мандриківських черепашок написані дослідження, монографії, захищено не одну кандидатську дисертацію! Одне слово, не тільки для дисертантів, а й для вивчення геологічної історії півдня нашої країни мандриківська морська фауна зіграла свою роль.

Згодом, вже в наші часи, загадкові черепашки знаходили на дні Дніпра, коли закладали бики-опори для мостів. Таким чином, черепашки з відвалів Чаплінського

кар'єру третя знахідка, третє вікно в Мандриківське море.

Глава шоста, у якій переконливо доводиться, що автор — надзвичайно скромна особа

На всякий, як кажуть, пожежний випадок автор отут застерігає: він аж ніяк (чесне-пречесне слово!) не хвастає, що він, мовляв, між писанням гуморесок та пробиванням їх по редакціях знайшов третє вікно у Мандриківське море.

Ні й ні!

Автор просто пише свою чистісіньку правду, пише так, як воно було. Навіть не вдається до літературних прикрас.

До всього ж автор — дуже і дуже скромна особа, котра, не маючи (на превеликий жаль!) ні літнагород, ні звань, ні лауреатських дипломів, ні... ні... Так ось, нічого не маючи (крім безсмертних боргів, звичайно), автор все ж ні на що і не претендує. І навіть не збирається захищати по знайдених черепашках якусь там дисертацію, як того слід було чекати.

Не претендує він і на пріоритет, на встановлення чавунної дошки (чавуну шкода!) з написом, що на цьому місці такий-то такого-то числа... року знайшов черепашки з Мандриківського моря.

Про скромність автора свідчить і той факт, що він (автор) не порівнює себе з Колумбом, котрий, як відомо, знайшов колись Америку. Чи з поетом і археологом Борисом Мозолевським, котрий знайшов у Товстій могилі скіфську пектораль (і яка її там скіфська роззява загубила?). Чи, наприклад, з Єфремовим, котрий не лише писав науково-фантастичні твори, а й знаходив у пустелі Гобі вимерлих динозаврів.

Більше того, автор не порівнює себе і з обласним Бюро знахідок, котре знаходить все, що ми маємо необережність губити.

Тепер читачам ясно, що бідолашний автор не нажив на загадкових черепашках аж ніякої слави собі (програма "Час" і та чомусь забула повідомити про авторову знахідку, але автора втішає те, що вищезгадана програма "Час" не повідомляла свого часу й про відкриття чи знайдення Колумбом Америки!). Навпаки, на автора навіть було нагримано (вдома):

— Колобродиш бозна-де... В кар'єрі риєшся... А вдома роботи... А в магазин треба... А огірки солити треба... І те-се маринувати... консервувати і... і...

Ні, не буде автор тут далі цитувати сімейну ідилію, бо новизни ніякої немає.

Одне слово, скромний автор просто скромно знайшов море.

А хто й коли йому забороняв шукати море?

Шукайте і ви!

Як кажуть, на здоров'я!

Це ж просто чудово, коли людина знайде море. Здорово і трохи... сумно.

Сумно, що ти пізно спохватився шукати оте море і тому запізнився на якихось сорок чи сорок п'ять мільйонів років.

Таке враження, ніби ти нарешті прибіг (примчав! Прилетів!) на побачення, прибіг радісний, збуджений, сповнений щонайпрекрасніших мрій і сподівань, а її... її — єдиної, найкращої у всьому світі білому — її немає.

— Була, — кажуть, — чекала, чекала і... І пішла-а-а...

Глава сьома, у котрій розповідається про те, яким було і як жило колись Мандриківське море

Пішло од нас Мандриківське море... А втім, спершу вияснимо, а яке ж воно було? Отож повернемося до вченого секретаря НДІ, котрого ми, як пам'ятаєте, лишили ще у другій главі.

— Яке було Мандриківське море? — запитує учений секретар і сам відповідає: — Було теплим, спокійним, без сильних течій. Вода — прозора, надзвичайно прозора. Температура? Десь 20-25 градусів тепла. Солоність — 32-36 промелів. Тобто 35 грамів солі на літр води. По солоності воно близьке до сучасних океанських вод.

Я соваюсь на стільці, соваюсь і...

І — зриваюсь.

— А звідки ви, даруйте, взяли про море такі дані? Ви що — купалися в його хвилях? Загорали на його пляжах? Чи брали відрядження на двадцять чотири дні, щоб власноручно зміряти температуру, як брав один кандидат (в оксамитовий сезон) і їздив у Ялту міряти (для наукових цілей) температуру води в Чорному морі? І вивчав аж цілих двадцять п'ять днів структуру ялтинського піска на ялтинському пляжі (ледь не згорів на роботі, бідолаха!)

Запитання ("Звідки ви взяли такі дані?"), звісно, наївне, а тому вчений секретар посміхнувся м'яко:

— Дані ви тримаєте у своїх руках. Молюск гліцемерус лунулатус, який ви знайшли, живе тільки в теплих, тихих морях з дуже чистою, майже прозорою водою... (А я про себе визначив, що в Мандриківське море жодне підприємство, жоден завод не зливав ніяких хімікалій, стічних вод, мазуту, бензину і т. д. і т. п.)... температура якої мусить бути 20-25 градусів а солоність 35 грамів солі на літр води. Трохи більше солі чи трохи менше, холодніше чи тепліше буде море — і гліцемерус лунулатус не житиме. ("Авжеж, повезло тому гліцемерусу, що жив він не у наш час!..") А він жив. Ось цей екземпляр досяг чималого розміру, виходить, для нього були всі умови: чиста спокійна вода ("Ага, спробував би він жити тепер, як по Дніпру носяться десятки тисяч одних лише моточовнів!.."), певний температурний режим і солоність.

На столі перед ученим секретарем стоїть електронний мікроскоп, лежать грубезні палеонтологічні довідники з фотографіями різноманітних вимерлих черепашок (також і черепашок з Мандриківського моря), господар кабінету прискіпливо звіряє мої черепашки з фотографіями, вивчає кожну лінію на черепашці, кожен зубчик, звивини, бугорки, ямки...

І — говорить, говорить, оглушуючи автори латиною, палеонтологією, прапрапра...

давньою геологічною історією..

Автор слухає, слухає...

Дивується, дивується...

— А ще ви тримаєте в руках корали. Це так звані колоніальні корали. Вони теж живуть тільки в теплих, тихих морях з прозорою водою, температура яких мусить бути 20-25 градусів тепла. Ось чому про клімат минулих епох краще всього судити по закам'янілих коралах. Про теплий морський басейн Мандриківського моря свідчить і молюск цертіум гравіс. В Мандриківському морі було багато карбонату кальція, подивіться, які міцні й великі черепашки в молюсків. Ясно одне: клімат тоді був м'який, субтропічний. Як зараз на Кавказькому узбережжі...

Доводиться тільки шкодувати, що в ті часи та не було, приміром, командировочних. Адже їм — командировочним — не доводилося б тоді брати відрядження на південь, у Крим чи на Кавказ, а загорали б вони — щоправда, за свій рахунок — вдома, на чудових оксамитових пляжах теплого, з чистою, прозорою водою Мандриківського моря, на берегах якого не встигло збудуватися жодне підприємство і не встигло (на відміну від Дніпра) провести до нього свої труби...

Глава восьма, у котрій автор дещо трохи порівнює і нарешті розповідає, а як же покинуло нас Мандриківське море

Якщо в наші дні на берегах Дніпра, крім браконьєрів, ще водиться сяка-така дивом уціліла пташина і недобита звірина, то на берегах Мандриківського моря водилися... Ні, тільки-но з'явилися предки коней, і носорогів, перші хоботні, а в небо піднялися перші справжні беззубі птахи (з яких, між іншим, в процесі еволюції щасливо випурхнули — згодом, звичайно — чижі, коноплянки, зеленушки, снігурі, щиглі та інші нещасні пташини, яких сільцями й пастками виловлюють і продають).

Тоді ж чи трохи пізніше виникли комахи, гризуни, змії.

У теплому морі побіля теперішнього Дніпропетровська пускали фонтани кити, носились тюлені й глісерами-торпедами — хижакі-акули (як ото зараз по Дніпру у всіх напрямках без цілі й мети, але пожираючи тонни бензину, носяться моточовни).

А потім з'явилися й перші людиноподібні примати— далекі-предалекі предки тих, хто сьогодні забруднює Дніпро.

Хто нищить навколишню природу.

В субтропічному кліматі Мандриківки росли пальми, болотяні кипариси. Вічнозелені дуби — прародителі наших дубів.

Почали з'являтися береза, сосна. Ота сама, яка нині зникає на берегах Дніпра... Але... але не будемо більше порівнювати Мандриківське море з Дніпром. Бо й Дніпро наш попри все — чудовий. До речі, теперішнє ложе для Дніпра-Славути пробило якраз Мандриківське море.

Гинуло воно...

(Виявляється, і моря гинуть).

А втім, то був час (в кінці кайнозойської ери, якщо, звичайно, автор цих рядків не переплутав ери), коли море почало відходити на південь. На Землі відбувалися великі геологічні зміни, з'являлися нові материки, гори, зникали старі... Щоправда, свідком при цьому автор не був, але так свідчить наша всезнаюча наука.

"То був час, — сказав автору — і поетично сказав — (один кандидат, — коли вмирили первісні моря". Активізувалась вулканічна діяльність, утворювалась лінія гір Кавказ — Карпати. Море все далі й далі відходило на південь по руслу теперішнього Дніпра, пробивши йому первісне ложе. Спершу воно пішло з території Дніпропетровська, довше затрималось в районі нинішнього Каховського водосховища і, нарешті, й зовсім покинуло межі республіки.

Назавжди!..

Як це було детально і чому саме море "змилося" од нас, автор не відає, бо кандидат наук, з яким він говорив на цю тему, дуже спішив, а тому й не пояснив автору до пуття. Кандидати наук, як відомо, теж іноді бувають зайняті...

Дисертації там пишуть чи різні заяви... Папір, як відомо, в інститутах завжди є...

І — вільний час.

Особливо час...

Глава дев'ята, у котрій розповідається про одного діда з Мандриківки та цитуються кілька шпильок єхидної тітки

Зелена Мандриківка, що так затишно ліпилася попід глиняними кручами, вся у цвіту — вишневому, бузковому.

Гудуть бджоли.

Тиша, благодать...

Автор, повний ліричних роздумів, вийшовши з НДІ, блукав мандриківськими вулицями. Просто так блукав, знічев'я, як поет, переповнений вщерть лірикою, натхненням і ще бозна-чим.

Авторові кортіло з ким-небудь з мандриківчан побесідувати. Та мандриківчани, на відміну од автора, всі були зайняті: жінки поливали плантації помідорів, вертілись побіля літніх кухонь, чоловіки ж, згуртувавшись біля чийогось двору, дружно і працювито стукотіли за столиками в доміно.

Та ось в одному з дворів автор заглянув діда. Такий собі засмаглий, маленький, але вусища — о!... Донизу опущені. Ще й у брилі. Правда, в капроновім.

Автор підійшов ближче, на ворота сперся.

— Діду, добридень.

Дід голову повернув, вусищами поворушив.

— А шо?

— Добридень, кажу. Давно на світі живете?

Дід знову на автора поглянув і знову запитав:

— А шо?

— Та нічого, — кажу. — Просто так питаю. Про море, бува, не чули?

Дід думав-думав і знову запитав:

— А шо?

— Та просто так питаю. Колись тут море було.

— Про море питаєш? — дід сплюнув. — Не чув. Замочило якось в гентім році город і всі помідори до біса вимочило... Пожовтіли й пропали. А про море — ні. Не чув. А шо?

— Та нічого, — кажу. — Просто так питаю.

— Не море у нас, а Дніпро. Може, чув?

— Про Дніпро?

— Ага..

— Та чув.

— Еге, а я, бач, про море не чув. А коли воно було, теє море?

— Та так... давненько, — одказую. — Десять сорок п'ять мільйонів років тому.

— Е-е... Тоді йди до Панька Чуприни, він за три хати нижче живе. О-оно-но-о його обійстя, де явір з лелеками. Ото і йди до нього, бо я ще молодий. Щитай і дев'яноста повних мені немає. А Панькові ще минулого літа дев'яноста два стукнуло. То такий козарлюга, що мо' й про море шо чув. То такий, шо все знає. І всі явленія, значить, може відгадати. Моя стара якось питає його. Від чого б це, питає, ластівки до мене у хату залетіли?.. Мо' звістка яка буде?.. А Панько і каже: чи звістка буде — не знаю. А чого залетіли — скажу. То в тебе, каже, або-двері були відчинені, або вікна, от вони й залетіли... Такий козарлюга, все знає...

— Ну, бувайте, діду.

— А"шо?

— Та нічого...

— А шо?

Тільки-но автор відійшов, як за тином сусіднього двору дівки (та які там дівки, піддівки голоп'яті) захихотіли:

— Хі-хі-хі...

— Ха-ха-ха...

— Чула, Манько?.. Моряк у нас з'явився. В Одесі море загубив, а в Мандриківці його шукає.

— А ви чого тут, вертихвістки, хихикаєте? — це на них тітка якась grimнула. — А-а, киш звідсіля!.. Всю м'яту мені витолочили.

— Так оно ж ходить... Море у нас шукає...

— Ото й ходить та видивляється де яка на виданні, — на всю вулицю затягла тітка. — Ходить, а тоді йому свайбу закачай на три тисячі! Як ото до Степанидиної дочки ходив-ходив, а вже потім, як свайбу згуляли та із Степаниди "Жигулю" здер, то й гайнув. На тій "Жигулі"... А дочку Степаниді лишив... "Жи-гуля" йому більше до вподоби! А теж, кажуть, як з'явився в Мандриківці, то все ходив, видивлявся... Історією села цікавився... Як і той моряк! Йч, море він шукає. Ти краще дурніших пошукай, а ми

— навчені. Немає у нас моря. І немає і не було ніколи!

Глава десята, у котрій стверджується протилежне тому, що кричала на всю вулицю мандриківська тітка

Помиляєтесь, вельмишановна тітко!..

Хоч моря і немає, але воно — було!

Ось у автора черепашки з вашого, Мандриківського моря. Візьміть, тітко, черепашку, до вуха прикладіть...

Чуєте?..

Чуєте, як у черепашці шумить прапрапрапра... море. Море, що шуміло тут теплими хвилями 45 мільйонів років тому.

Глава одинадцята, у котрій розповідається про авторову зустріч з підростаючим поколінням, та про Киян-ОКЕАН, який кожному з нас обов'язково треба знайти

Автор мав необережність надрукувати в обласній газеті ліричну... ну, не новелу, а (як скромніше) просто розповідь про Мандриківське море.

Надрукував собі, не передбачаючи лиха. Того ж дня задзвонив телефон.

— Слухаю, — покірно сказав автор у трубку.

— Альо?.. Це той?.. — запитала трубка.

— Той, — одказав автор.

— Той, що море знайшов? — уточнила трубка.

— Не море, а — черепашки з прадавнього моря.

— Все одно, — безапеляційно відказала трубка і перейшла до наказового способу.
— Вам треба негайно провести бесіду з підростаючим поколінням нашого садика.

— Пробачте, з яким підростаючим поколінням? — розгубився автор. — З якого дитсадка?

— О п'ятнадцятій нуль-нуль чекаємо на вас. Розкажете діткам...

— Я-яким?.. — аж застогнав автор.

— Не хвилюйтеся, не в повзункову ж групу вас запрошуємо, — голос трохи пом'якшав. — А — у старшу. А в ній діти дорослі. Їм уже по чотири і навіть по п'ять років. Так і розкажете цьому підростаючому поколінню, як ви знайшли море. Ну і так далі, і тому подібне.

Автор спробував було викрутитись, що він, мовляв, не спеціаліст по морях (і це була чистісінька правда) та й з дітьми не вміє до пуття говорити (це теж була правда), та й... Не допомогло.

— Ми вже вивісили афішу! — і в трубці залунали короткі гудки.

Довелося у п'ятнадцять нуль-нуль з'явитися у дитсадку. Там і справді висіла афіша

такого змісту:

"Шановні тов. діти старшої групи!

Сьогодні перед вами виступить з лекцією на тему "Як я знайшов нове море" відомий шукач морів та-кий-то... (Далі йшло авторове прізвище, щоправда, перекручене).

Явка всіх присутніх обов'язкова.

Початок лекції о 15.00".

Я чемно поцікавився, чи всі діти вміють читати?

— На жаль, ще не всі, — відповіла завідувача садиком — солідна тьотя в чорних окулярах і в чорному чоловічому піджаку. — Але вже 97, 5 процента дітей вивчили тринадцять процентів алфавіту.

І автор розповів діткам про Мандриківське море. Слухали п'ятилітні "тов. діти" дуже уважно, а деякі навіть від напруги аж пальці свої смоктали.

— Тов. діти, запитання будуть до доповідача? — звернулася до дітей завідувача. — Прошу звертатися тільки по суті щойно прочитаної вам лекції.

До автора "по суті прочитаної лекції" звернулося одне дівча, трохи більше за звичайну ляльку, з голубим, вірите... отакезним бантом на русявій голівці.

— Со тлеба, соб моле знайти?..

Автор подумав і відповів обережно:

— Перш за все треба слухати тата і маму вдома, виховательок у дитсадику... — помітивши сердитий погляд завідувачої, спішно додав: ... — і завідувачу вашим садиком також... Крім того, треба багато їсти манної каші, потім учитися, потім...

— І тоді можна моле знайти?

— Можна, — відповів я твердо. — Як дуже-дуже захочеш — все можна знайти у житті!

Мале дівча з ляльку завбільшки, але з милим бантом посопіло трохи, а тоді вигукнуло:

— А я захочу і знайду киян!..

— Тов. Савченко! — суворо звернулася до неї завідувача. — Вчися говорити правильно. Не киян, а — океан!..

— Киян, киян!.. — згодилось дівча.

Мені нічого не лишалося робити, як побажати юній шукачці знайти (обов'язково!) свій (СВІЙ!!!)

КИЯН-ОКЕАН.

Зрештою, це ж просто здорово, коли людина за свого життя хоч що-небудь, а — ЗНАЙДЕ.

[1] Як дівчину звали, автор поки що не знає, а транзистор був марки "VEF-201".

[2] Джатака - оповідь, розповідь.